

Indholdsfortegnelse.

Indledning:	3.
Problemformulering:	4.
Metode:	5.
Historisk legitimering af krig:	6.
Teori:	10.
• <u>Realisme:</u>	<u>10.</u>
• <u>Pacifisme:</u>	<u>12.</u>
• <u>Retfærdig krig teori:</u>	<u>14.</u>
• <u>Jus ad bellum:</u>	<u>15.</u>
◦ <u>Retfærdig grund:</u>	<u>15.</u>
◦ <u>Legitim autoritet:</u>	<u>17.</u>
◦ <u>Rette intentioner:</u>	<u>18.</u>
◦ <u>Sidste udvej:</u>	<u>19.</u>
◦ <u>Sandsynlig succes:</u>	<u>19.</u>
• <u>Jus in bello:</u>	<u>20.</u>
◦ <u>Diskrimination:</u>	<u>20.</u>
◦ <u>Proportionalitet:</u>	<u>22.</u>
Før krigen:	24.
• <u>Al-Qaida's retfærdige krig:</u>	<u>25.</u>
• <u>USA's konflikt med Bin Laden:</u>	<u>32.</u>
• <u>Fra konflikt til krig:</u>	<u>33.</u>
• <u>Et attentat mod civilisationen:</u>	<u>34.</u>
• <u>De 'første' krige i Afghanistan:</u>	<u>37.</u>
Dansk krig i Afghanistan:	38.
• <u>Krigen mod terror. Beslutningsforslag B 37:</u>	<u>39.</u>
◦ <u>Retfærdig grund:</u>	<u>39.</u>
◦ <u>Legitim autoritet:</u>	<u>41.</u>
◦ <u>Rette intentioner:</u>	<u>42.</u>
◦ <u>Sandsynlig succes:</u>	<u>43.</u>
◦ <u>Sidste udvej:</u>	<u>44.</u>
• <u>Den internationale sikkerhedsstyrke. Beslutningsforlag B 45:</u>	<u>45.</u>
◦ <u>Retfærdig grund:</u>	<u>46.</u>
◦ <u>Legitim autoritet:</u>	<u>47.</u>
◦ <u>Rette intentioner:</u>	<u>47.</u>

Retfærdig krig. Legitimeringen af Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan.
Karl Magnus Bidstrup.

○ <i>Sandsynlig succes:</i>	49.
○ <i>Sidste udvej:</i>	49.
○ <i>Delkonklusion over B37 og B45:</i>	53.
• <i>Beslutningsforlag B57:</i>	54.
• <i>Beslutningsforlag B43:</i>	58.
○ <i>Delkonklusion over B57 og B43:</i>	60.
• <i>Beslutningsforlag B64:</i>	62.
• <i>Beslutningsforlag B161:</i>	66.
• <i>Beslutningsforlag B6 og B140:</i>	68.
○ <i>Delkonklusion over B64, B161, B6 og B140:</i>	69.
• <i>Beslutningsforlag B24:</i>	70.
○ <i>Delkonklusion over B24:</i>	73.
<u>Konklusion:</u>	74.
<u>Abstract.</u>	78.
<u>Litteraturliste.</u>	80.

Indledning:

Danmark har som en del af det internationale samfund, siden 2001 været involveret i 'krigen i Afghanistan'. 'Krigen' startede indledningsvis med at være to krige, som sidenhen fik enslydende formål og virke, hvorfor den af mange anses for at være én krig. Krigen fandt sit dramatiske udspring i 2001, hvor islamistiske terrorister fra netværket al-Qaida foretog et terrorangreb på USA, og derved udløste en krigserklæring fra USA mod Talebanbevægelsen, som havde regeringsmagten i Afghanistan, og som nægtede at udlevere lederen af al-Qaida til retsforfølgelse i USA. Krigen var på det tidspunkt allerede blevet erklæret mod USA flere år i forvejen af lederen af al-Qaida, Osama Bin Laden. Krigen havde dog indtil 11. september 2001, været temmelig ensidig i den forståelse, at USA ikke accepterede Bin Ladens krigserklæring, hvilket da ændrede sig da terrorangrebene ramte World Trade Center og Pentagon. Den første krig i Afghanistan blev indledningsvis drevet af USA, og havde det eksplicite formål at jage og ødelægge muligheden for, at terrornetværket kunne operere og træne i Afghanistan, for sidenhen at udføre dets angreb rundt omkring i verden. Dette var en krig, som havde sit klare udspring i terrorangrebene i New York og Washington, og som havde sit klare mål i terrorbekæmpelsen. Den anden krig var den FN sanktionerede internationale indsats for at sikre den, nyligt indsatte, nye afghanske overgangsregerings virke i Kabul, og sidenhen i hele Afghanistan. Denne mission blev den som skulle trække det lange træk hjem, og som er grunden til at danske soldater stadig er udsendt til Afghanistan.

Danmark tilsluttede sig altså krigen, og opbakningen til krigen var fra begyndelsen af høj og har sidenhen, i sammenligning med andre deltagende lande, holdt sig på et højt niveau.¹ Årsagen hertil mener jeg skal findes i den legitimering, som blev fremført for krigen, og som kom til at bero på to sideløbende og senere overlappende sæt af grunde til at føre krigen. For at kunne redegøre for disse to sæt af grunde, vil jeg benytte mig af det sæt af kriterier for legitimering af krig, som man finder i den såkaldte 'teori om retfærdige krig'. 'Teorien' er ikke en enkelt teori, men består i stedet af en nogenlunde konsensus om en række kriterier, som kan

¹ En meningsmåling foretaget af Gallup for Berlingske Tidende i August 2009, viser at 62% af de adspurgte mener at danske soldater skal blive i Afghanistan indtil opgaven er løst og landet er stabilt. Kristelig Dagblad: *Danskerne accepterer krigens ofre i Afghanistan*. 24. august, 2009. URL: <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/335666:Udland--Danskerne-accepterer-krigens-ofre-i-Afghanistan?all=1>. Citeret 06-07-2011.

siges at gælde universelt for en krigs mål og middel. Overholder man disse kriterier, vil man også have opfyldt kravene til en retfærdig krig, og vil i højere grad nyde sympati for sin krig, end hvis man ikke havde overholdt kravene. Det er min tese, at den politiske argumentation for den danske deltagelse i krigen i Afghanistan, har været ført på en sådan måde, at den af befolkningen har været anset for at konstituerer en sådan retfærdig krig. Dette speciale vil derfor være en undersøgelse af den politiske argumentation for krigen set igennem teori om den retfærdige krigs optik. Med dette mener jeg, at jeg vil forsøge at rense argumentationen så den fremtræder som det jeg anser den for at være, nemlig et forsøg på at retfærdiggøre krigen, og derved gøre den langt mere legitim for den danske befolkning.

Problemformulering:

Hvordan er den danske deltagelse i krigen i Afghanistan fra 2001 til 2008 blevet legitimeret politisk?

- Og kan denne legitimering analyseres nærmere ved, at anvende teori om retfærdig krig?

Metode:

For at undersøge, hvordan man i Danmark fra politisk hold har forsøgt at legitimere den danske deltagelse i krigen i Afghanistan, og for sidenhen at prøve at forklare dette med udgangspunkt i teori om retfærdig krig, vil jeg primært benytte mig af tekstanalyse af en række udvalgte kilder. De skriftlige kilder vil indbefatte udskrifter fra folketingets forhandlinger vedrørende relevante spørgsmål i forbindelse med krigen, samt de politiske partiers holdninger til centrale spørgsmål i opklaring af min problemformulering. Primært vil jeg tage udgangspunkt i de i folketinget fremlagte beslutningsforslag, da jeg her vil have mulighed for at analysere på selve argumentationen for krigen. Specifikt vil jeg for hvert af de første beslutningsforslag, redegøre for argumentationen for de i min teori udpenslede punkter for opfyldelse af en 'retfærdig krig', og for de følgende beslutningsforslag vil jeg analysere på de enkelte punkter, så vidt at der forekommer ændringer. Yderligere vil jeg tage udgangspunkt i relevante hjemmesider, hvis de kan bidrage til besvarelse af spørgsmålene i min problemformulering. Ligeledes vil jeg også benytte mig af hjemmesider dedikeret til indsatsen i Afghanistan, tilhørende både statslige og overstatslige institutioner. Derudover vil jeg benytte mig af en række danske medier i søgen efter argumentation vedrørende holdninger til krigen i Afghanistan, og om hvorvidt disse medier forholder sig til de i min teori udpenslede punkter for en retfærdig krig.

Kronologisk vil jeg begrænse specialet fremadrettet til år 2008, hvor det sidste beslutningsforslag vedrørende Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan, vedtages. Dog vil jeg benytte mig af artikler og publikationer af nyere dato, men kun når de tjener som basis for en vurdering af min empiri.

Teoretisk vil jeg benytte mig af teori om den retfærdige krig som den finder sit udtryk i Michael Walzers, *Just and Unjust Wars*,² hvori han danner skole for den moderne forskning i teori om den retfærdige krig. Teoriens udtalte punkter har jeg fundet hos Paul Robinson i hans bog fra år 2003, *Just War in Comparative Perspective*,³ og har taget dem som udtryk for en konsensus omkring de 7 punkter, som tilsammen udgør teoriens to dele *jus ad bellum*, og *jus in bello*. Andre forfattere kan have små ændringer eller fortolkninger, men generelt set er det punkter hvorom jeg mener, at der hersker nogenlunde enighed.

2 Walzer, Michael: *Just and Unjust Wars*. 3.ed. New York, 2000. (Herefter Walzer)

3 Robinson, Paul: *Just War in Comparative Perspective*. Burlington, 2003. (Herefter Robinson)

Historisk legitimering af krig:

Krig har, lige så langt tilbage som vi har kilder til at belyse, været en del af den menneskelige verden. Det ved vi nu med vores moderne teknikker, men også fra den allertidligste tid må man have haft en ide om, at krig var en noget nær konstant faktor, hvorfor man kan formode, at en ide om en retfærdig krig, eller i hvert fald en regulering af krigshandlinger, også har eksisteret lige så længe. En sådan ide har formentlig indeholdt et specielt hensyn til 'svage' grupper i samfundet, såsom kvinder, børn og fanger, samt formentlig et hensyn til de stridende parters ære. En sådan række af hensyn må man formode har haft sin berettigelse som et værn mod den total samfundsødelæggelse i tilfælde af krig, da krig formentlig kom til alle samfund før eller siden - man kunne således være sejrherre den ene dag og den slagen part den næste.⁴

Retfærdig krig som en decideret teori, anser man dog først for at tage sit udspring i Romerriget med Cicero's skrifter, specifikt omhandlende *retfærdig krig*, (*bellum iustum*).⁵ Via Rom blev teorien en del af den kristne arv, da Augustin (354-430) omkring år 400, med udgangspunkt i blandt andet det gamle testamente, forsøgte at udpege nogle regler for hvordan kristne hære burde opføre sig i krigssituationer.⁶ Altså en ren regulering af de midler som var tilladt på kamppladsen i forbindelse med krig. Traditionen føres videre op igennem middelalderen, og da Pave Urban den 2. i Clermont i 1095 starter korstogene imod 'Det Hellige Land', er nu ikke bare midlet i krigshandlingerne reguleret, men også selve grunden til at påbegynde krigen, som for korstogenes tilfælde var direkte 'villet af Gud'.⁷ Helt teoretisk inkorporeret er ideen om den retfærdige krig godt hundrede år senere, hvor Thomas Aquinas (1225-1274), med hans bog *Summa Theologicae*, sætter kronen på værket på det teoretiske plan over regulering af tilladte mål og midler for kristne hære. Hermed når teoretiseringen over den kristne retfærdige krig sit højdepunkt, og det er med udgangspunkt i hans tanker, at krig i

4 Internet Encyclopedia Of Philosophy: *Just War Theory*. URL: <http://www.iep.utm.edu/justwar/> Citeret 21/01-2011. (Herefter Internet Encyclopedia Of Philosophy)

5 Ed: Selch Jensen, Carsten: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006. Side 12. (Herefter Ed: Selch Jensen)

6 Ibid. Side 13.

7 Villads Jensen, Kurt: "Realiseret næstekærlighed. Teologi og politik bag korstogene." Ed: Selch Jensen, Carsten: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006. Side 68. (Herefter Villads Jensen)

den kristne verden, og krig mellem kristne og hedenske fjender reguleres i de følgende små 400 år.⁸

Internt i den kristne del af verden skulle retfærdiggørelse af krig dog vise sig at blive et stort problem som tiden skred frem. Europa havde i starten af 1500 tallet gennemlevet reformationen, hvor Katolicismen havde mistet sin altdominerende position og hvor Protestantismen havde opnået retten til at blive statsreligion. Dette var sket på baggrund af lange stridigheder internt i det daværende Romerske Kejserrige, og blev stadfæstet i Augustburgfreden i princippet *Cujus regio, ejus religio*, (Hvis rige, hans religion) i 1555 og skulle sikre, at der kun var en herskende religion inden for hvert enkelt land.⁹ Calvinisterne var dog ikke medtaget i fredsordningen, og da Kejser Ferdinand den Anden angreb Bøhmen i 1618, og begyndte en re-katolicering af landet, sprang religionskrigen ud i lys lue. Fælles for alle parter i krigen var, at de retfærdiggjorde krigen som en krig imod kættere, og de derfor havde Gud på deres side. Derfor deltog alle parter i krigen med den allerhøjeste retfærdighed. 30 år efter forelå resultatet af krigen ført i Guds navn og det viste sig, at der ikke var nogen vindere, kun hele nationer i armod og befolkningsmæssigt decimerede.¹⁰ Det lå derfor klart, at for at sikre freden var det nødvendigt at søge andetsteds for retfærdiggørelse af retten til krig. Dette fandt man i 'folkerets tanken' som den var blevet formuleret af blandt andet Hugo Grotius (1583-1645). Her var tale om et system af retsregler, som indbyrdes skulle forpligte de europæiske stater til at overholde en række regler og love, som derigennem kunne regulere stater indbyrdes opførsel overfor hinanden og derigennem forhindre en ny altødelæggende religionskrig. Skulle det alligevel komme til stridigheder lande imellem, skulle det nu afgøres enten via et nyoprettet diplomati eller i særlige tilfælde ved krig de to stridende stater imellem uden først at skulle 'spørge om lov' hos Kejseren.¹¹

Efter fredsslutningen på 30-års krigen i 1648, var der i retfærdiggørelsen af krig nu altså sket den væsentlige ændring, at hvor krige tidligere havde været ført af pligt overfor religionen, og hvor krigen havde synes ligefrem krævet af Gud, måtte man nu søge andre grunde til at retfærdiggøre sit ønske om krig, og det stod klart at det nu var mennesket selv, som både kunne starte og forhindre krig. Krig var nu

8 Ed: Selch Jensen. Side 12.

9 Bach-Nielsen, Carsten: "Nationerne og den retfærdige krig. Fra den Westfalske fred til den 1. Verdenskrig." Ed: Selch Jensen, Carsten: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006. Side 169. (Herefter Bach-Nielsen)

10 Ibid. Side 170-171.

11 Ibid. Side 170.

ikke længere en selvfølge, villet af Gud, men et middel, disponeret over af mennesker og derfor også muligt at undgå.¹² I forlængelse af folkeretstanken, blev der i Europa i slutningen af 1800 tallet aftalt en række konventioner, som skulle regulere staternes agereri i krigssituationer, og specielt hensynet til de stridende soldater, som indtil da havde været overset i reguleringen af krigsførelsen, skulle tilgodeses. Dette mandede ud i den første Genèvekonvention(1864), som fastlagde regler for behandling af syge og sårede i felten under landkrig, og den første Haagkonvention(1899), som indeholdt en række begrænsninger på brug af moderne våben, samt en nedfældning af allerede accepterede regler for krigsførelse til søs.¹³ Dermed havde folkeretstanken ført til, at regler for hvornår krige kunne startes, samt regler for opførsel under krig var blevet nedfældet og, at de underskrivende nationer forpligtigede sig under strafansvar til at overholde disse regler. Blev reglerne ikke overholdt, kunne man efterfølgende retsforfølges ved den mellemfolkelige domstol i Haag.

Igennem 1800-tallet var en ny strømning dog begyndt at vinde indpas i Europa, nemlig nationalismen. Nationalismen brød med den tanke som ellers havde ligget til grund for freden i 1648 nemlig, at fyrster herskede suverænt over stater, men at stater godt kunne bestå af forskellige folkeslag. I stedet fandt den tanke nu indpas, at ét folkeslag skulle samles i én fælles nation, og i begyndelsen af 1900-tallet kulminerede denne tanke (og mange andre faktorer) i 1. Verdenskrig. Den Amerikanske Præsident Woodrow Wilson, forsøgte efter krigens afslutning at implementere folkeretstanken i et verdensomspændende organ kaldet 'Folkeforbundet', som skulle sikre, at verdens konflikter ikke igen kunne eskalere ud i fuldstændig ødelæggelse, men kunne bilægges ved forhandling staterne imellem¹⁴ Folkeforbundet led dog nederlag både hjemme i USA, og efterfølgende også ude i verden, og blev aldrig den magtfaktor som den var tiltænkt og i stedet blev 2. verdenskrig en realitet. I tiden umiddelbart efter afslutningen på 2. verdenskrig vendte man dog tilbage til Wilsons tanke om et verdensorgan, med det eksplicite formål at forhindre endnu en verdenskrig og sikre menneskerettigheder til alle verdens folk.¹⁵

12 Ed: Selch Jensen. Side 8

13 Gads historie leksikon: *Folkeret*. 2. udgave. København, 2003.

14 Schlesinger Jr., Arthur M: *War and the American Presidency*. USA, 2004. Side 6-7. (Herefter Schlesinger)

15 Institut For Menneskerettigheder: *FN's Pagt*. (1945). URL:
<http://www.menneskeret.dk/internationalt/fn/fn's+pagt> Citeret 01-03-2011.

FN, som var den nye institution, kom dog i sine mange første år til at spille en tilbagetrukket rolle grundet den bipolaritet, som prægede verden i tiden efter 2. Verdenskrig med to supermagter bevæbnet med atomvåben. Situationen gjorde det simpelthen for farligt at føre krig og det blev derfor ikke relevant at diskutere regler for hvornår og hvordan man måtte føre krig med mindre der var tale om direkte selvforsvar, som eksempelvis Storbritanniens krig imod Argentina om retten til Falklandsøerne blev legitimeret som.¹⁶

Efter ophøret af den kolde krig kom det hurtigt til konflikt flere steder i verden, hvor specielt de 'sejrende' parter i den kolde krig, NATO og USA var de ledende aktører. I 1991 angreb USA Irak, som forinden havde invaderet den lille golfstat Kuwait. USA gik her i krig med det udtrykte formål at beskytte et lille land imod aggression fra en angribende nabo. Alliancen NATO gik for første gang i krig med Serbien i det tidligere Jugoslavien, som var gået i opløsning i kølvandet på Sovjetunionens sammenbrud, og hvor folkedrab og etnisk udrensning hurtigt tog fart. NATO missionen blev derfor en humanitær intervention, hvor man søgte at forhindre en humanitær katastrofe. Fælles for både angrebet på Irak og på Serbien i det tidligere Jugoslavien var, at de var 'udsmidnings' krige, og derfor legitime set i et traditionelt lys. Hvorfor at de også havde en relativ 'simpel' retfærdiggørelse. Op igennem 1990'erne var en gammel problematik dog begyndt at dukke op igen, nemlig terrorisme. I 1998 sprang der bomber på de amerikanske ambassader i Kenya og Tanzania, og mistanken rettede sig hurtigt imod terrornetværket al-Qaida og frontfiguren Osama Bin Laden. Blot to uger efter svarede USA igen med krydsermissiler imod træningslejre i Afghanistan og imod en fabrik i Sudan, som var under mistanke for at producere kemiske våben. USA forbeholdt sig retten til et sådan angreb på baggrund af FN's artikel 51, som siger at lande har ret til at forsvare sig selv i tilfælde af angreb, hvilket igen var helt i tråd med den klassiske selvforsvarstanke. USA havde altså endnu ikke forelagt en decideret krigserklæring, men havde blot reageret på en umiddelbar trussel imod egen sikkerhed.¹⁷

Siden middelalderen har det at erklære- og føre krig altså været underlagt en lang række forskellige krav og reguleringen, som både skulle tjene til at mindske risikoen for krig og mindske lidelsen for de soldater, som kæmpede i den. Men om krige kan siges at være moralsk korrekte, eller ligefrem overhovedet mulige at

¹⁶ Robinson. Side 2.

¹⁷ Hoffman, Bruce: *Inside Terrorism*. New York, 1998. Side 205-212.

diskutere som værende moralske, har der igennem tiden været forskellige syn på. Der findes nemlig både en teori som slet ikke mener, at krig har kunnet behandles som et emne underlagt moralsk betragtninger, men som værende noget nær en naturgiven tilstand og en teori, som mener, at krig ikke kan retfærdiggøres indenfor moralens område, da al krig pr. definition er uretfærdig. Og endelig findes der den teoretiske tradition, som siger, at krig kan udkæmpe på et moralsk korrekt grundlag så længe visse regler bliver overholdt. Jeg vil indledningsvis redegøre for de to opponerende teorier før jeg redegør for denne sidste tradition kaldet 'teori om den retfærdige krig', som vil ligge til grund for denne opgave.

Teori:

Realisme:

Ifølge realismen er staters interaktion ikke underlagt nogen moralske retningslinjer, men er udelukkende et spørgsmål om styrke og magt. Positionen læner sig op af relativismen, der påpeger, at moralske positioner ændrer sig over tid og sted og derfor ikke kan være styrene for staters ageren overfor hinanden. Men magtbalance er, ifølge realisterne, universel og har til alle tider har været bestemmende for staters indbyrdes forhold. Dermed siges det også, at hvis ens stat kan overfalde en fremmed stat uden, at egne borgere lider overlast, er det noget nær naturgivet at statslederen skal forfølge denne mulighed i en slags kapløb mellem selv at herske og blive hersket over.¹⁸

Realisme fandt sin vej til europæisk politisk filosofi i 1400-tallet hvor Niccoló Machiavelli (1469-1527) i hans værk *Fyrsten (Il Principe)* beskrev, hvordan en fyrste ikke burde tage moralske hensyn i hans stræben efter magt, men blot stræbe efter at forfølge egne interesser.¹⁹ Udgangspunktet for Machiavelli var en tanke om, at mennesket var et selvisk væsen, som ene og alene søgte at opnå goder for sig selv og, at denne opførsel var universel, hvorfor Machiavelli heller ikke mente, at der var nogen grund til at tage hensyn til moralske overvejelser:

”Når staters sikkerhed afhænger af de beslutninger som må tages, bør der ikke tages hensyn til retfærdighed eller uretfærdighed, til mildhed eller grusomhed, eller

¹⁸ Walzer. Side 5.

¹⁹ Ed: Selch Jensen. Side 9.

til beslutningens prisværdighed eller skændighed."²⁰

Dermed mente han, at en fyrstes opgave var at sikre statens sikkerhed uden at tage nogen hensyn til om han i processen overskred moralske regler, da disse moralske 'regler' reelt set kun var menneskeskabte konventioner. Grunden til Machiavellis position kan skyldes hans cirkulære historieopfattelse, som sagde at mennesket i kraft af dets universelle egoistiske natur var dømt til at gentage historien igen. Hans råd til fyrsten var altså en metode til at fastholde magten så længe som muligt, før end det uundgåelige fald fra tinde.²¹

Et århundrede senere blev tanken fulgt op af Thomas Hobbes (1588-1679), som med sin bog *Leviathan* generaliserede tankerne fra den antikke tekst *Den Peloponnesiske Krig* af Thukydid. En tekst hvor Thukydid ikke tillagde de Athenske generaler nogle moralske skrupler i deres jagt på at fastholde Athens magt, men blot tolkede deres til tider kyniske handlinger som naturgivne og som udtryk for ren nødvendighed.²² Hobbes selv var fader til en teori om, at mennesket i en tid, hvor der ingen statsmagt var, befandt sig i en 'naturtilstand', hvor det var alles kamp imod alle. Tilstanden var karakteriseret ved alene at bero på fysisk styrke, hvorfor det var de stærkeste som bestemte. Da frygten for vold konstant var til stede i tilstanden, og dermed udløste det mindst ønskværdige for mennesker, nemlig 'ulyst', var de svageste nødsaget til at indgå i en kontraktlig aftale om afgivelse af rettigheder for at opnå sikkerhed.²³ Stater var altså et kontraktligt forhold indgået mellem borgere, som skulle give sikkerhed til denne stats borgere og ingen andre. Desuden havde Hobbes forkastet den ellers for tiden typiske skelnen mellem ånd og materie, som den var blevet fremført af Descartes (1596-1650) og mente i stedet udelukkende at mennesket bestod af materie, og var altså fortalere for en skarp mekanisk naturopfattelsen. Deraf måtte Hobbes også udlede at moral ikke eksisterede, men blot var en menneskeskabt konvention designet til at sikre overlevelse for det enkelte individ, og derfor kunne en herskers regler hverken være retfærdige eller uretfærdige.²⁴

Den politiske realisme som den blev fremført af Hobbes og Machiavelli fornægtede altså, at der fandtes en objektiv moralsk sandhed, når det kom til forhold

²⁰ Koch, Carl Henrik: *Den europæiske filosofis historie*. Danmark, 2007. Side 31. (Herefter Koch)

²¹ Koch. Side 31.

²² Walzer. Side 4-5.

²³ Koch. Side 187-188.

²⁴ Koch. Side 195-198.

stater imellem. Hobbes mente desuden, at den sociale pagt som mennesker indgik i for at undslippe naturtilstanden kun strakte sig til et nationalt plan med staten som den højeste enhed, og at tilstanden imellem stater stadig var at sammenligne med naturtilstanden.²⁵ I en moderne fortolkning støder realismen dog ind i store problemer. Et spørgsmål er, hvorfor der trækkes en skillelinje ved stater som den højeste entitet. Når der gælder moralske spilleregler internt i nationer, hvorfor gælder de samme regler ikke staterne imellem? Det vil være oplagt at postulere, at de regler som gælder for stater er trukket direkte fra vores individuelle rettigheder, hvorfor det virker kunstigt at sætte en grænse ved staten som den højeste entitet, hvortil at disse regler kan ophøjes.²⁶ Ligeledes er det muligt ved enhver krigshandling at finde et forsøg på at retfærdiggøre krigen ud fra nogle moralske vurderinger, hvilket taler imod realistens ide om, at strid stater imellem er noget nær naturbestemt og ikke behøver retfærdiggørelse. Var realistens teori korrekt, ville stærke stater blot fortælle svage stater hvad de kunne tænke sig eller hvad de påtænkte at gøre hvis ikke de svage stater makkede ret og historisk ved vi, at sådan forholder det sig sjældent. I stedet ønsker enhver stat at fremstå som handlende moralsk korrekt.²⁷

Hvad der er karakteristisk for både Hobbes og Machiavelli er dog, at deres positioner er et produkt af den tid hvori de levede. Både Hobbes og Machiavelli levede på en tid, som var domineret af enevældige monarker og regenter, hvilket jeg vil mene har haft den indflydelse, at det har gjort det 'lettere' at regere som man selv ønskede uden behov for at tage noget specielt moralsk hensyn til hverken de fjender man bekrigede, eller de soldater man selv kommanderede. Magten strømmede fra en selv, og var kun begrænset af ens egen formåen, hvilket jeg formoder har gjort tanken om en ubegrænset ret til at udøve sin magt tiltalende.

Pacifisme:

Pacifismen er en absolutistisk teori i den forstand, at den foreskriver at krig under ingen omstændigheder kan retfærdiggøres. Ræsonnementet for pacifisten er, at fred og ikke-vold besidder den højeste moralske værdi og, at krig og vold dermed ikke kan opnå moralsk legitimering som midler til at opnå mål. Hvor realismen altså mener, at krig ikke kræver nogen retfærdiggørelse og ligger uden for moralens

25 Koch. Side 192-198.

26 McMahan, Jeff: "War and Peace." Ed: Singer, Peter: *A Companion To Ethics*. Blackwell Publishing, 1993. Side 384. (Herefter McMahan)

27 Walzer. Side 20.

område mener pacifismen, at krig ikke kan retfærdiggøres på nogen måde, og aldrig kan anses for at være startet eller udkæmpet retfærdigt, uanset hvordan vi forsøger at forklare det.²⁸

Historisk har pacifistiske teorier ofte lænet sig op af religiøse bevægelser, hvilket måske kan forklare den dogmatisme, som er forbundet med forbuddet imod krig. Eksempler på praktisk pacifisme har været personificeret ved Dalai Lama i Tibet og Ghandi i Indien med deres totale afvisning af voldelige midler til at opnå deres mål om national selvstændighed.

Ligesom realismen lider pacifismen dog under det problem, at virkeligheden ofte modarbejder teorien. Stillet overfor konkrete problemstillinger, såsom, hvad man skal stille op hvis man bliver overfaldet, har da også fået grene af pacifismen til at erkende, at i sådanne tilfælde kan vold benyttes som middel til selvforsvar. Men fra den erkendelse er det nærliggende at stille samme spørgsmål til pacifisten som til realisten, nemlig hvorfor grænsen går ved en tilsyneladende vilkårlig defineret grænse, for pacifisten sat ved individet. Hvorfor har hele befolkningsgrupper ikke ret til selvforsvar, når der findes så åbenlyse tilfælde af uretfærdighed begået imod disse grupper. Eksempelvis havde det været oplagt med en organiseret jødisk modstand i 2. Verdenskrigs jødiske Ghettoer, og det er svært at forestille sig at nogen ville kunne modsige det retfærdige i en sådan modstand. Positionen er altså svær at indtage på det absolutistiske fundament som teorien ellers foreskriver, da virkeligheden i alt for mange tilfælde vil modsige teorien. Mængden af eksempler hvor organiseret modstand og åben krig kan retfærdiggøres gør, at teorien bliver meget svær at udleve i praksis og derfor også praktisk uanvendelig. Men som med realismen mener jeg, at også pacifismen er et produkt af den situation som tilhængerne har befundet sig i. For både Tibet og for Indien gør og gjorde den situationen sig gældende, at den modstand de var oppe imod var dem langt overlegen, hvorfor pacifismen repræsenterede et reelt alternativ til krig og væbnet modstand, omend det kun virkede i det Indiske tilfælde.

Begge ovenstående teorier argumenter altså for, at den retfærdige krig ikke findes. Realismen siger, at krige hverken er retfærdige eller uretfærdige, men blot udtryk for staters næsten naturgivne stræben efter fremdrift og magt. Krige er altså tilladte, men kan ikke diskuteres indenfor moralens område. Pacifismen mener derimod, at

28 McMahan. Side 386.

moraleen bestemt har noget at sige om krige nemlig, at de er umoralske og dermed altid uretfærdige.

Hvad der dog anses for intuitivt klart er, at krige udkæmpes og aldrig blot føres uden et ord, men altid forsøges retfærdiggjort. Så for at forklare dette faktum må vi i stedet benytte os af en alternativ teori. En teori, som placerer sig som en mellemting imellem den fuldstændige tilladelse og det fuldstændige forbud imod krig, og som mener at kunne opstille en 'ramme' for hvad der anses for at kunne retfærdiggøre en krig.

Retfærdig krig teori:

Teori om retfærdig krig gør som sagt et forsøg på at redegøre for grundene til, at der er visse krige som vi anser for at være mere retfærdige end andre. Teorien foreskriver hvordan, at krigshandlinger kan opnå en sådan moralsk legitimering og dermed komme til at fremstå som 'retfærdige' så længe de overholder en række nøje definerede krav. 'Teorien', som egentlig mere er en hel række af teorier over emnet, trækker sine spor helt tilbage fra romerretten over den kristne kulturs nedfældning af regler og love for krig og krigsførelse, over folkeretstanken og til den moderne udviklede folkeret som vi kender den med FN og de internationale bindende konventioner. Den moderne teori om retfærdig krig som jeg har valgt at bruge i opgaven teoretiserer over sammenfaldet i de regler, love og skikke som over tid har reguleret disse krige og krigsførelse og mener, at der af disse må kunne udledes et moralsk 'regelsæt' for hvordan en krig kan siges at opnå moralsk legitimering. Denne opgave tager afsæt i Michael Walzers' bog om retfærdig og uretfærdig krig, hvor han giver historiske eksempler på de regler som han mener, er dækkene for den retfærdige krig. Disse regler dikterer at en række betingelser skal være opfyldt før en stat kan indlede et militært engagement imod en anden stat. Disse regler kaldes '*jus ad bellum*', altså krav til retfærdighed som ligger før, eller op ad krigen. Men også under selve krigsakten skal en række regler overholdes. Disse regler kaldes for '*jus in bello*', altså krav til retfærdighed i krigen. Tilsammen udgør disse to kategorier rammerne for både krigens mål, og middel.²⁹

29 Ed: Singer. Side 386.

Jus ad bellum:

Jus ad bellum består af 5 punkter, som skal være opfyldt før end en stat retfærdigvis kan starte en krig:

1. En retfærdig grund.
2. Legitim autoritet.
3. Rette intentioner.
4. Sandsynlig succes
5. Sidste udvej

Jeg vil følgende redegøre for de 5 punkter enkeltvis før jeg går videre til kriterierne for *jus in bello*.

Retfærdig grund:

Der findes tre 'grupper' af retfærdig grunde til at starte og føre en krig. Den første er direkte selvforsvarskrig hvor angrebet allerede er indtruffet, og hvor man fører krigen for at forhindre yderligere overgreb imod egne borgere. I sådanne tilfælde er det let at trække en linje fra den personlige ret til selvforsvar ved overfald til staters ret til selvforsvar ved direkte overfald fra fremmede stater. Den anden gruppe inkluderer en retfærdig årsag til, at stater angriber andre stater. For, at kunne skelne mellem retfærdige og uretfærdige angrebskrige, benytter man sig af begreber som forebyggende- og foregribende angreb. Et forebyggende angreb kan udføres hvis en stat (a) mener at kunne bevise, at en stat (b) er i gang med forberedelserne til et angreb på staten (a), og at angrebet er nært forestående. En helt skarp definition, af en sådan forebyggende krig finder vi hos Michael Walzer, som citerer den amerikanske udenrigsminister fra 1842, Daniel Webster, som opstiller nogen krav til en sådan krig: "Et forebyggende angreb kan ske hvor truslen er øjeblikkelig, overvældende, uden mulighed for at vælge andre løsninger og hvor undsættelse ikke er mulig".³⁰ I sådanne tilfælde kan man altså opnå en militær fordel ved at angribe først for at forhindre at egne borgere lider overlast. Dog mener Walzer, at den definition er for snæver, da den slags situationer næsten aldrig vil forekomme, da der altid før et angreb vil være optræk til en konfrontation. Derfor mener Walzer, at et forebyggende angreb godt kan ske før truslen bliver direkte overhængende, og

³⁰ Walzer. Side 74.

angrebskrigen næsten får karakter af refleks.³¹ På den anden side finder vi det forebyggende angreb, som ikke kan opnå samme moralske retfærdiggørelse, da det kendetegnes ved, at angrebet på en anden stat (b) skal sikre, at staten (b) ikke engang i fremtiden kommer til at udgøre en trussel for den angribende stat (a). For at beskrive denne forskel på et forebyggende- og et foregribende angreb, benytter Michael Walzer sig af to historiske eksempler. Ifølge Walzer, var 6. dages krigen i 1967 mellem Israel og Egypten et eksempel på, at den som angreb først kunne siges at gøre det på et korrekt moralsk grundlag i hvad der kunne betegnes som et forebyggende angreb. Egypten havde i dagene op til krigen opmarcheret hæren ved grænsen til Israel, og havde med flåden blokeret Israels adgang til Middelhavet. Desuden havde lederne af Syrien og Irak lovet, at deres tropper stod til egypternes rådighed og, at det erklærede mål var ødelæggelsen af staten Israel.³² Israel angreb dog først den 5. juni 1967 og 6 dage senere var krigen vundet. I et historisk eksempel på en foregribende krig, henviser Walzer til den spanske arvefølgekrig, som fandt sted i starten af 1700-tallet. Her var en række af Europas kongefamilier bange for at den franske konge Louis XIV havde intentioner om at knytte det spanske og det franske kongehus sammen, og dermed skabe en stormagt som de andre ikke kunne tøjle. Og da Louis XIV tidligere havde bevist, at han var hensynsløs og truende dannede man på baggrund heraf en alliance, som gik i krig mod Frankrig. Problemet med denne krig var dog, ifølge Walzer, at den var udtryk for en utopisk magtbalancepolitik, som forsøgte at bibeholde status-quo imellem de europæiske kongehuse. Og yderligere repræsenterede den mulige alliancen ikke nogen overhængende og umiddelbar fare for de andre lande. Frygten baserede sig altså på en spekulation om en mulig fremtidig ond vilje.³³ En vigtig forskel på de to eksempler er, at de europæiske kongehuse altså havde muligheden for at se tiden an, mens den israelske hær krævede en mobilisering af hele befolkningen, som ikke kunne vedligeholdes i særlig lang tid. Desuden havde Egypten bevist sine onde hensigter ved at erklære, at staten Israel skulle udryddes og havde allerede påbegyndt en blokade af de internationale søveje mens, at der i det europæiske tilfælde ikke var direkte opræk til kamphandlinger. Forskellen de to eksempler imellem beror altså på tre kriterier som siger, at: modparten har et bevisligt ønske om at skade dig; der er en aktiv forberedelse hos fjenden; og det at vente stiller dig i

31 Walzer. Side 75.

32 Walzer. Side 82-83.

33 Walzer. Side 78-80.

en dårligere position end du havde været i havde du reageret.³⁴ Opfyldes disse tre kriterier kan man siges at have en retfærdig grund for at angribe først. Og endelig har vi den tredje og sidste retfærdige grund til at føre en angrebskrig, nemlig hvad vi kalder for en humanitær intervention. Ifølge Michael Walzer er en humanitær intervention en hvor en stat involverer sig militært i et andet land på vegne af en undertrykt befolkningsgruppe uden selv at forsøge at opnå fordele ved angrebet.³⁵ Om det kan opnå retfærdiggørelse som en humanitær intervention afhænger dog af hvilke intentioner som den intervenerende stat har, hvilket jeg vil komme nærmere ind på i afsnittet om rette intentioner.

Legitim autoritet:

De første korstog var som nævnt sanktioneret af paven som den øverste myndighed, og havde herfra den højeste autorisation, nemlig Gud.

I vores moderne verden kommer den højeste autoritet fra staters suveræne grænser og love, og skal efter disse forvaltes. Det er altså, i et rent legalt hensyn, staters suveræne ret at føre krig mod andre stater. Men for at denne ret kan finde moralsk berettigelse er det første nødvendigt, at den pågældende stat har været udsat for hvad man kalder en aggression fra en anden stat. Har en stat været udsat for aggression, har staten ifølge Walzer også en legitim ret til at reagere på denne aggression. En rettesnor for hvornår en stat har været udsat for aggression, samt den krænkede ret i tilfælde af aggression er reguleret af, hvad Walzer kalder for det 'legalistiske paradigme'.³⁶ Ifølge paradigmet har den krænkede stat mulighed for selv at føre en forsvarskrig imod aggressoren ellers må staten alliere sig med en anden stat fra det 'internationale samfund' og tvinge fjende tilbage. Og endelig må den krænkede stat efter at have drevet fjende tilbage straffe fjenden for den aggression han har påført landet.³⁷ I realiteten søger de fleste stater dog at opnå legitim autoritet igennem andre overstatslige institutioner som for eksempel FN. FN kan så i det tilfælde, at en stat bliver krænkede, agere det 'internationale samfund' og hjælpe den krænkede part med at slå aggressoren tilbage. I specielle tilfælde har lande indgået aftaler med alliancer om, at de i tilfælde af aggression kan trække på dem som en part. NATO landene har for eksempel indbyrdes lovet, at de vil agere det 'internationale samfund' i tilfælde af aggression imod et af medlemslandene.

34 Walzer. Side 81.

35 Walzer. Side 101-108.

36 Walzer. Side 58-63.

37 Walzer. Side 61-62.

Selv i sådanne tilfælde er staten dog stadig den højeste legale instans og er ikke tvunget til at bidrage, og ej heller kan stater forventes at bidrage til sådan en hjælp ud over hvad den nationale forfatning giver ret til.

Rette intentioner:

Kravet om rette intentioner er et krav om, at den krigsførende nation har de rette intentioner med krigen uden, at de opererer ud fra en skjult dagsorden. Problemet for rækken af krav til den retfærdige krig, uden kravet om rette intentioner er, at en nation godt kan begynde en krig på et retfærdigt grundlag og med legitim autoritet, uden at have de rette intentioner. For eksempel kan man forestille sig, at en nation ønsker at angribe en anden nation i en humanitær indsats med den udtalte intention at komme en undertrykt befolkningsgruppe til undsætning. Dette vil for de fleste udgøre hvad man vil kalde en retfærdig grund, og således ville man med kun de første to krav have en retfærdig krig. Men hvis den underliggende intention er, at man har en viden om arvtageren til magten vil begunstige angriberen i særlig grad, så er intentionen ikke den rette og krigen kan ikke længere siges at være retfærdig. Derfor har specielt økonomiske, territoriale og ressourcemæssige gevinster ofte være genstand for spekulationer om en krigsførende nation nu har haft de rette intentioner. Michael Walzer giver et eksempel på en sådan på overfladen humanitær intervention, som dog på grund af dårlige intentioner ikke var at anse for en sådan. På Cuba i 1890'erne blev der ført et oprør, som de spanske kolonister forsøgte at slå ned med hård hånd, hvilket blandt andet inkluderede at alle beboere på øen skulle koncentreres i byerne, hvilket ville medføre en sundhed- og ernæringsmæssig katastrofe. Blandt andet på baggrund heraf besluttede USA at intervenere i landet, og smed de spanske kolonister ud. På overfladen kunne de derfor anses for at være en humanitær intervention. Men ifølge Michael Walzer gjorde visse omstændigheder at det mistede retten til at betegne det som en sådan. For det første var det muligt at spekulere i om det vitterligt var redningen af det cubanske folk, som var intentionen eller om de store økonomiske interesser i landet var den væsentligste årsag til, at USA valgte at gå ind i konflikten. Og hvad vigtigere var, at USA ikke gik ind i landet med et ønske om efterfølgende at overdrage landet til det cubanske folk, men valgte i stedet at gennemføre noget, der kunne sammenlignes

med en annektering af landet. Så i stedet for at opnå prædikatet humanitær intervention, kalder Michael Walzer det for en 'godsindet imperialism'.³⁸

Det springende punkt for dette krav er altså, at det man umiddelbart har som rette intentioner er målet i sig selv og ikke blot et middel til at opnå andre fordækte fordele.³⁹

Sidste udvej:

Kravet om krigen som 'sidste' udvej er et krav, som må siges at være vejledende, da induktionsproblemet⁴⁰ foreskriver, at vi aldrig med sikkerhed kan vide om krig vitterligt er sidste udvej. Derfor skal kravet snarere forstås som, at alle 'rimelige' udveje har været forsøgt uden held og, at krig nu er det eneste mulige skridt at tage. Kravet har blandt andet sin relevans fordi, at krig under alle omstændigheder, inkluderer, at mennesker dør, hvorfor det må være absolut nødvendigt, at krigen har været forsøgt undgået. Desuden har krige en tendens til at gribe om sig, hvorfor krig som middel skal undgås så vidt som det er muligt.⁴¹

Sandsynlig succes:

Kravet om sandsynlig succes foreskriver, at før, at en krig kan indledes skal man være nogenlunde sikker på, at krigen kan vindes. Det er altså ikke tilladt at indlede en krig mod en fjende man med sikkerhed ikke kan overvinde. Sådant et tilfælde gjorde sig for eksempel gældende under den kolde krig, hvor ingen af de to sider, henholdsvis NATO og Warszawapagtlandene, kunne påbegynde et angreb imod den anden part, da et sådant angreb med overvejende sandsynlighed ville føre til den totale ødelæggelse af begge sider. Udsigten til den totale ødelæggelse gjorde altså, at sandsynlig succes ikke var en mulighed. I den amerikanske krig i Vietnam var det også fornuftigt at stille sig selv spørgsmålet om der forelå en sandsynlighed for succes. Amerikanerne 'tabte' i historiens øjne krigen, mens at Nordvietnam 'vandt'. Men amerikanerne tabte krigen med et tabstal på omkring de 60.000 soldater mens, at det anslås at mindst 4 millioner asiater på begge sider af fronten mistede livet

38 Walzer. Side 104.

39 Bai, Sofie: *Retfærdig krig. En filosofisk undersøgelse af muligheden for retfærdighed i krig og humanitære interventioner*. Odense, 2009. Side 40. (Herefter Sofie Bai)

40 Ifølge deduktionsproblemet, kan du aldrig vide om den løsning du har valgt er den sidste.

Muligheden for at en anden findes er altid til stede. Kun deduktivt kan man opnå 'sikker viden'. Politikens filosofi leksikon: *Induktionsproblemet*. København, 2006.

41 Internet Encyclopedia Of Philosophy.

under krigen.⁴² Tallet kan ikke fastsættes med sikkerhed, men det står klart, at det var svært at udråbe en sikker vinder af krigen, da begge parter snarere måtte vurderes til at være tabere. Michael Walzer mener desuden, at USA's primære interesse i Vietnam var at støtte et venligsindet regime i kampen mod kommunismens udbredelse uden at skele til, hvad der var det vietnamesiske folks ønske. Derved gjorde de sig, ifølge Michael Walzer, skyldige i at have blandet sig i en borgerkrig hvor udsigten til succes var meget ringe.⁴³ Og det øjeblik hvor USA indså, at de var involveret i en borgerkrig, og dermed havde meget ringe udsigt til succes, havde USA en forpligtigelse til at trække deres soldater hjem, da det offer som deres død udgjorde ikke kunne forsvares med en rimelig udsigt til succes.⁴⁴

Jus in bello:

Hvor *jus ad bellum* altså er kravene før man kan påbegynde en krig, er *jus in bello* kravene, som gælder i selve krigen. *Jus in bello* består af to krav, som vil blive behandlet selvstændigt.

1. Diskrimination
2. Proportionalitet.

Diskrimination.

Princippet om diskrimination omhandler hvem, der må lide overlast som følge af krigshandlinger og, mere aktuelt, hvem der ikke må. Ifølge Michael Walzer er to regelsæt gældende, når en krig er brudt ud som begge hører under kravet om diskrimination. Hvor og hvornår krigshandlinger må finde sted og hvem, der må inkluderes i krigshandlingerne. Reglerne for hvor og hvornår krigshandlingerne må udføres er, ifølge Walzer, dog relative til tid og sted samt historiske konventioner, og har derfor ikke indflydelse på en moralsk vurdering af krig. Dette har de ikke, ifølge Michael Walzer, da man kan fjerne disse regler og stadig have en moralsk rettesnor for krig og dets udførsel. Desuden er de, som Walzer siger, relative til tid og sted og ændrer sig derfor og kan derfor ikke siges at have samme universelle moralske forankring som reglerne for hvem, der må være offer i en krig.⁴⁵ Det er altså, ifølge Michael Walzer, mest interessant hvem, der må være mål for

⁴² Gads historie leksikon: *Vietnamkrigen*. 2. udgave. København, 2003.

⁴³ Walzer. Side 97-101.

⁴⁴ Walzer. Side 109-110.

⁴⁵ Walzer. Side 42.

krigshandlingerne. Der er enighed om, at soldater er legitime mål, da man i forbindelse med, at man opnår rettigheder som soldat, hvilket blandt andet indebærer retten til at være krigsfange, samt til retfærdigvis at kæmpe imod fjendtlige soldater, også indvilliger i at være et legitimt mål for netop de fjendtlige soldater.⁴⁶ I den anden ende af spektret er der, ifølge Michael Walzer, tilsyneladende en enighed om hvem, der ikke er retfærdige mål i en krig. Kvinder og børn, præster, gamle mænd, medlemmer af neutrale stammer, byer og stater samt tilfangetagede eller sårede soldater har det til fælles, at de enten ikke er trænet i at kæmpe eller ikke er i stand til det og er derfor ikke en del af krigsindsatsen.⁴⁷ Imellem disse to poler af legitime og illegitime mål opstår der så debat om hvem, der ellers kan betragtes som legitime mål. Michael Walzer argumenterer for, at krig, i kraft af at være en social konstruktion ikke giver noget universelt svar og hvem, der bliver betragtet som legitime mål i denne gruppe vil derfor være under konstant forandring. Et spørgsmål som dog altid vil melde sig er hvorvidt civile, som hjælper med fødevarer eller andre nødvendige forsyninger til soldater, de såkaldte non-kombattanter, er legitime mål. De er af vital betydning for, at soldaten kan fortsætte kampen, men samtidig udgør de ikke i sig selv en trussel. Det er altså i denne mellemgruppe, at der er plads til at stater kan argumentere for hvad de anser for legitime mål i forskellige krige og konflikter.⁴⁸

I krig gælder dog næsten altid det faktum, at civile mister livet i kamphandlinger, så nogle retningslinjer bliver nødt til at være gældende for hvor store civile tab man vil acceptere og stadig mene, at krigen er retfærdig. En mulig måde hvorpå man kan anskue sådan et regnestykke over 'tilladelige' civile tab er at anlægge en utilitaristisk⁴⁹ vinkel. Det vil sige, at det man søger i den sidste ende er at fremme mest mulig 'lykke', og undgå største mængde 'ulykke'.⁵⁰ Hvis man følger denne linje er det altså tilladt at forårsage lidelse, hvis det efterfølgende resultat er et hvor mere 'lykke' vil opstå. Den utilitaristiske tilgang kan dog, ifølge Michael Walzer, ikke anvendes i militær praksis, da enhver krig har sine tilfælde af soldater, som påfører unødigt lidelse og 'ulykke' uden derved at fremme afslutningen på krigen. Det er snarere undtagelse, at man finder eksempler på, at generaler eller

46 Walzer. Side 136.

47 Walzer. Side 43.

48 Ibid.

49 Utilitarisme: Etisk teori, if. hvilken den etisk set rigtige handling er den, der sammenlignet med andre muligheder, frembringer den største mængde af positive (ikke-etiske) værdier. Politikens filosofi leksikon: *Utilitarisme*. København, 2006.

50 Begreberne 'lykke' og 'ulykke' er valgt ud fra utilitarismens terminologi, men i dette tilfælde dækker de over lidelse og tab af liv som ulykke, og fravær af samme som lykke.

soldater foretager en sådan kalkulation. Desuden gøres en sådan kalkule umulig i kraft af, at retningslinjer i en krig udfærdiges centralt, og derfor ikke er til diskussion i det enkelte tilfælde.⁵¹

Michael Walzer mener dog, at drab på civile i helt specielle tilfælde kan retfærdiggøres, hvis de overholder kravene i princippet om 'dobbelteffekt'. Princippet indeholder 4 krav, som alle skal være overholdt før man kan tillade, at en overtrædelse af reglerne for diskrimination udføres:

1. Handlingen er god i sig selv, eller i det mindste ligegyldig i forhold til det mål man søger at opnå, og er dermed ikke et skjult mål.
2. Den direkte effekt er moralsk acceptabel, nemlig ødelæggelsen af militære forsyninger eller drab på fjendtlige soldater.
3. Gerningsmandens intention er god, og det onde resultat er hverken søgt eller et af hans mål.
4. Den gode effekt af angrebet er så god, at den kompenserer for den onde gerning.⁵²

Princippet skelner altså imellem om det er den onde gerning, som er intenderet eller om den blot er et hændeligt resultat af en god gerning. Og ligeledes foretages en 'efterregning', hvor den gode konsekvens tælles med i det samlede resultat. Princippet vil jeg mene må medtages da enhver krig, som medfører civile tab, ellers ville være uretfærdige set i lyset af et kriterium om diskrimination, hvilket ville gøre så godt som alle moderne krige uretfærdige.

Proportionalitet.

Kriteriet om proportionalitet foreskriver, at en angriber skal sørge for, at der er rimelig proportion mellem det mål han søger, og det middel han vil bruge for at opnå sit mål. Det er altså et krav om at forhindre overdreven magt og dermed mindske mængden af lidelse, der måtte komme ud af angrebet, hvorfor mængden af krigsrelaterede redskaber kun skal anvendes proportionelt til det søgte mål.⁵³

Historien er dog fuld af episoder, hvor angribende stater har overdrevet magtanvendelsen i forhold til det mål, de har søgt at opnå. Michael Walzer nævner atombomberne over Japan og tæppebombningen af tyske byer sent i 2. verdenskrig som eksempler på, hvor det mål man har søgt, nemlig en hurtigt afslutning af krigen

51 Walzer. Side 129-133.

52 Walzer. Side 153.

53 Sofie Bai. Side 45.

ikke stod mål med det massebord på civile som midlet udgjorde.⁵⁴ Walzers kritiske holdning til netop disse to eksempler, har dog været kritiseret med en henvisning til det utilitaristiske regnestykke som siger, at det samlede tabstal på begge sider af fronten, som en konsekvens af bombningen af tyske byer, samt atombomberne over Japan, blev mindre, end hvis man i stedet havde ført en konventionel krig til ende. Altså et regnestykke som siger, at nok kostede det mange civile livet, men i den sidste ende ville flere være døde, hvis man havde kæmpet krigen til ende på konventionel maner. At baserer et sådan regnestykke på et 'forventet' tabstal og alene vurdere ud fra værdier af liv kan dog, ifølge Walzer, ikke forsvares. Andre værdier står på spil, såsom civilisation, moral og vores værgen mod mord og drab, samt det faktum, at et livs intrinsiske værdi ikke kan overføres til et andet menneske, som endnu ikke er blevet dræbt. For atombomberne over Japan gælder også, at den utilitaristiske præmis kun gælder så længe man fastholder, at den betingelsesløse overgivelse var et krav, som overskyggede hensynet til de hundredetusinder af civile som man dræbte for at opnå netop det mål.⁵⁵ Tidligere i 2.verdenskrig havde man dog også udført lignende handlinger blandt andet ved Englands bombardement af tyske byer, men de var moralsk acceptable set i lyset af, at England befandt sig i hvad Walzer kalder 'Suprem Emergency', hvilket direkte oversat betyder 'en højeste alarmtilstand', hvor de ikke var i stand til at gøre modstand på andre måder, og derfor var nødsaget til at benytte sig af sådanne ellers moralsk forkastelige metoder.⁵⁶ Forskellen på eksemplerne er altså, at hvor der i den tidlige fase af krigen ikke var reelle alternativer til bombninger af tyske byer, så var der i slutningen af krigen et reelt alternativ, og effekten af bombningerne må på dette tidspunkt anses for at være af mindre betydning. Så efter krigen var vendt, og England ikke længere stod alene med krigsindsatsen, og der begyndte at være tegn på, at Tyskland stod til at tabe skulle man, ifølge Walzer, have revurderet sin indsats med et forbud mod ikke-strategiske bombninger af tyske bycentre.

Kravet om proportionalitet omhandler også, at nationer, som påtænker en krig, skal agere med et svar, som ikke står i disproportion til den krænkelse de først er blevet udsat for. Det er derfor ikke legalt at eskalere en konflikt på baggrund af små krænkelse. Og endelig omhandler kravet om proportionalitet, at det mål man har for krigen skal føre til et bedre resultat end det ikke at føre krigen ville. Med

54 Walzer. Side 260-268.

55 Walzer. Side 263-268.

56 Walzer. Side 251-260.

dette menes blandt andet, at omkostninger ved at føre krigen ikke må overstige de gevinster man opnår ved at vinde. Dette er dog et svært krav at gøre op, da man i krig må tage hensyn til flere ikke-sammenlignelige værdier. Dels er der de materielle værdier i form af infrastruktur, militært isenkram, penge og deslige, og dels er der menneskelige værdier, som kan forringes ved tab af førlighed, psykiske belastninger og ultimativt, tab af liv. Disse værdier er svære at indkalkulere, når man skal vurdere hvorvidt resultatet af en krig vil være mere positivt end hvis man ikke havde ført den. Men også værdier som frihed, levestandard, demokrati, menneskerettigheder og fred er i spil når man skal vurdere proportionalitetsprincippet, og ofte vil det være en øgning af disse værdier, som også fungerer som argument for at igangsætte krigen indledningsvis.

Med reglerne for jus ad bellum, og jus in bello, har man altså et teoretisk dækkende regelsæt for de betingelser, som skal være opfyldt før en krig kan startes, og de midler man kan benytte sig af når krigen er brudt ud.

Før krigen:

Før jeg påbegynder en analyse af min valgte periode og min valgte empiri, vil jeg redegøre for nogle relevante begivenheder, som skete i tiden umiddelbart op til terrorangrebet på World Trade Center i New York og Pentagon i Washington D.C. den 11. september 2001. Dette mener jeg er nødvendigt af hensyn til at kunne lave en tidslinje for den begyndende konflikt før den udløste en regulær krig. Specielt vil dette have indflydelse på kravene til *jus ad bellum*, da det er vigtigt at holde sig for øje, at konflikten begyndte langt tidligere end den krigsudløsende terrorhandling i 2001. Hvor 11. september 2001 fra et europæisk perspektiv indvarslede en ganske ny sikkerhedssituation, var det fra en amerikansk vinkel et dramatisk, men naturligt fortsæt af den øgede spænding, som var opstået mellem USA og vestlige interesser på den ene side og islamiske fundamentalistiske terrorgrupper, løst bundet sammen i hvad der siden er blevet kendt som al-Qaida, på den anden.⁵⁷

⁵⁷ Al-Qaida (Basen) var navnet på en træningslejr i Afghanistan under den Sovjetiske besættelse. Navnet blev siden hen associeret med den løse sammenslutning af terrornetværk som opererer på hele jorden med forskellige motiver, men med samme kommunikationsnetværk, og med et overordnet mål om oprettelsen af det muslimske Kalifat (*Umma'en*). Som frontfigurer figurerer mest fremtrædende pengemanden og lederen Osama bin (Muhammed bin) Laden, og den tidligere leder af Egyptisk Islamisk Jihad, Ayman Al Zawahiri. Kilde: Kepel, Gilles: *Al Qaeda's Resilience, The War for Muslim Minds. Islam and the West*. Cambridge, 2004. (Herefter Kepel)

Allerede i 1993 havde terrorister med forbindelse til al-Qaida forsøgt at vælte World Trade Center ved at bringe en varevogn fyldt med springstof til sprængning i parkeringskælderen under bygningen. Dog uden, at det havde den tilsigtede succes og uden, at noget specifikt terrornetværk kom i søgelyset for angrebet.⁵⁸ Men fra 1998 af begyndte en række angreb, som var mere målrettede og med en tydelig afsender i form af retfærdiggørelse af angrebene fra de centrale al-Qaida folk Ayman Al Zawahiri og Osama Bin Laden. Bin Laden og de andre al-Qaida folk var i 1996 flyttet fra Sudan til Afghanistan, hvor gruppen i 1980'erne var blevet dannet under modstanden mod Sovjetunionens besættelse af landet. I Afghanistan blev de budt velkommen af Taleban, en yderliggående islamistisk bevægelse, der havde regeringsmagten i Afghanistan som de kaldte for *Afghanistans Islamiske Emir*.⁵⁹ Allerede samme år, 1996, sendte Bin Laden en krigserklæring mod USA, som blev trykt i en lang række arabiske aviser.⁶⁰ To år efter fulgte endnu en krigserklæring 'mod jøder og korsfarere', og kom efter et møde mellem flere islamistiske grupper, som tilfælles kaldte sig "Den islamiske verdensfront for *jihad* mod Jøder og Korsfarere".⁶¹ Disse to krigserklæringer giver os muligheden for at analysere hvorvidt al-Qaida også har en ide om en retfærdig krig, eller om de forfølger en nihilistiske og apokalyptiske vej som de ifølge Lars Erslev Andersen blev vurderet som af det amerikanske udenrigsministerium.⁶²

Al-Qaida's retfærdige krig:

For at forstå al-Qaida's kamp mod vesten, er det nødvendigt at forstå, at kampen ikke, for al-Qaida i hvert fald, bliver udkæmpet på et diffust grundlag, men med en række nøje definerede mål. Selve titlen på Bin Ladens første krigserklæring,

58 Ramzi Youssef blev i 1995 anholdt i Pakistan og udleveret til USA, hvor han blev idømt to livstidsdomme for hans rolle i angrebet på World Trade Center. Youssefs onkel Khalid Shaik Mohammed, blev i 2003 ligeledes anholdt i Pakistan og udleveret til USA, hvor han blev dømt for at planlægge angrebet på World Trade Center og Pentagon den 11. September 2001.

59 Før krigen imod Taleban og Al-Qaida i Afghanistan begyndte, var den almene opfattelse, at al-Qaida var i Afghanistan på Talebans nåde. Efter krigen er det dog kommet frem at de to grupper var ekstremt tæt vævet sammen. Al-Qaida havde brug for Talebans beskyttelse og husly, og Taleban havde brug for al-Qaida til at skaffe en konstant strøm af nye frivillige unge mænd. Kilde: Erslev Andersen, Lars: *Den Amerikanske Orden*. Aschehoughs forlag, 2005. Side 35-39.

60 I engelsk oversættelse. Usama Bin Muhammad Bin Laden: *Declaration of War Against the Americans Occupying The Land of The Two Holy Places*. URL: <http://www.outpost-of-freedom.com/opf980830a.htm> Citeret 22/03-2011. (Herefter Bin Laden:1996)

61 I engelsk oversættelse. World Islamic Front Statement: *Jihad against Jews and Crusaders*. URL: <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/980223-fatwa.htm> Citeret 22/03-2011. (Herefter Bin Laden:1998)

62 Erslev Andersen, Lars; Hove, Søren; Vingum Jensen, Maj: *Mellemøsten og al-Qaida*. Odense, 2005.

”Krigserklæring mod amerikanerne, som besætter landet med de to hellige steder” afslører hvad al-Qaida egentlig ser deres krig som, nemlig en modstandskamp mod en besætter, som har besat deres mest hellige land, Saudi-Arabien. Denne besættelse er dog ikke hvad man i klassisk forstand vil betegne som en militær besættelse, men sker via en kontrol af det saudiske kongehus, som modtager direkte ordre fra en alliance bestående af USA og Israel.⁶³ Så den retfærdige grund til modstanden skal altså findes i den accepterede ret til selvforsvar. I krigserklæringen fra 1998, udvider Bin Laden det område, som er under belejring af den kristne-zionistiske besættelsesmagt til også at omfatte Irak og Palæstina og udleder, på baggrund heraf, at fjenden har erklæret krig mod Allah selv, hans profet Muhammed og muslimer generelt. Hermed finder Bin Laden også den legitime autoritet, da den som en følge heraf, må strømme fra Allah selv. I erklæringen fra 1996, siger Bin Laden således: *”The people are close to an all encompassing punishment from Allah if they see the oppressor and fail to restrain Him”*.⁶⁴ Så efter at folket er blevet gjort opmærksomt på, at de nu er under besættelse vil det være en grov synd ikke at kæmpe imod. Men på trods af den guddommelige autoritet vil det være forkert at se det som et sidestykke til en klassisk europæisk religionskrig som for eksempel 30 års krigen, som jo ellers også var en religiøs sanktioneret krig. Forkert fordi der tydeligvis er tale om en kamp om et bestemt geografisk afgrænset område, nemlig det tabte kalifat, og i særdeleshed de mest hellige steder Mekka og Medina i Saudi Arabien, og altså ikke en religiøs kamp i forståelsen 'kamp mod hedninge' generelt. Det er altså en modstandskamp imod den amerikanske besættelse af dette område, som ligger til grund for kampen mod USA og dets allierede. Men samtidig med denne krig, føres endnu en krig, som er mere sammenlignelig med 30 års krigen, nemlig krigen imod jøderne i staten Israel. Direkte adspurgt om han tror på kampen mellem civilisationerne, svarer Bin Laden i 2001 således:

Absolutely. The [holy] Book states it clearly. Jews and Americans invented the myth of peace on earth. That's a fairy tale. All they do is chloroform Muslims while leading them to the slaughterhouse. And the massacre continues. If we defend ourselves, they call us terrorists. The Prophet said: "The hour will not come until the Muslims fight the Jews, and kill them."

63 Bin Laden:1996.

64 Bin Laden:1996.

*When a Jew hides behind a rock or a tree, it will say: "O Muslim, O servant of Allah! There is a Jew behind me, come and kill him!" Those who claim that there will be lasting peace between us and the Jews are unbelievers, because they disagree with the [holy] Book and its contents.*⁶⁵

Bin Laden mener altså, at ikke bare er kamp mod jøderne en pligt, det er også direkte blasfemisk at forestille sig en varig fred mellem jøder og muslimer. Og denne kamp er således direkte sanktioneret af Allah som beskrevet af hans profet Muhammed. Og altså langt mere sammenlignelig med 30 års krigen og dens kamp mod hedninge og kættere. Men Bin Ladens udsagn fortæller også noget om en vigtig forskel i måden at anskue verden på. Forestillingen i den del verden, som abonnerer på folkeretten om, at fred kan være en varig tilstand og, at det alene er op til menneskelige konventioner at skabe en model, som kan sikre denne varige fred finder ikke indpas i Bin Ladens fortolkning af islam. Bin Laden trækker i stedet på den skelnen, som optræder i den muslimske tradition mellem Dar al-Salam (fredens hus) og Dar al-Harb (krigens hus). Fredens hus omfatter alt det land, som er underlagt den muslimske nation, mens krigens hus omfatter alt det andet. Man kan kun komme ud af krigens hus og over i fredens hus, hvis området underlægges muslimsk herredømme. Et af kravene for at kunne blive underlagt er, at man følger den rette tro, den muslimske tro, hvilket gør at en fred med Jøder ikke bare er uønsket, den er også umulig i henhold til den muslimske lov. Men det er værd at bemærke, at der dog i al-Qaidas terminologi altså findes en varig fred, som dog kun kan opnås ved det totale verdensherredømme. Men fred er altså mulig hvilket må betyde, at de næppe kan ases for at være apokalyptiske som det amerikanske udenrigsministerium ellers mente. Så al-Qaida er altså i krig på to fronter. Forsvarskrigen mod USA, som har 'besat' det hellige land og den religiøse krig mod Israel, som bebos af fjender, som skal bekæmpes af religiøs pligt. USA skal endvidere bekæmpes, da det i kraft af dets placering i FN udnytter denne rolle til at lede verdens opmærksomhed væk fra jødernes overgreb på muslimer i Palæstina samt andre overgreb på muslimer rundt om i verden.⁶⁶

Omend al-Qaidas krig baserer sig på at være en forsvarskrig, vil det være oplagt at argumenterer for, at krigen føres som en angrebskrig, da det mildeste talt

⁶⁵ Kepel. Side 123-124.

⁶⁶ Bin Laden:1996.

må være omdiskuteret om de områder som al-Qaida anser for at være besatte, nu også er besatte i en bred forståelse. Mest udtalt kan man stille spørgsmålstejn ved om Saudi-Arabien kan anses for at være besat, da landet enerådigt ledes af en slægt, som har ledet landet siden 1932, og er tilhængere af en streng form for islam kaldet Wahabbisme. Det vil altså være oplagt at argumentere for, at landet snarere ledes af en legitim leder, som finder sit udgangspunkt i den islamiske tro og derfor ikke er en amerikansk vasal-stat. Landet har dog verdens største oliebesiddelser som menes at består af 25 pct. af verdens olie og 75 pct. af landets indtægter kommer fra salg af olie.⁶⁷ Man kan derfor med rimelighed stille spørgsmålstejn ved om denne rigdom har en indflydelse på al-Qaidas specielle fokus på netop dette land, og om det måske snarere er denne rigdom som Bin Laden selv ønsker at få del i. Måske derfor beskriver Bin Laden i hans krigserklæring fra 1996 også hvordan, at rigdommene ikke bruges hensigtsmæssigt til gavn for folket. Han henviser blandt andet til et brev som en lang række Saudiske autoriteter skulle have skrevet til den saudiske konge i 1991 med forslag til hvordan korrekt islamiske styre kan indføres, og hvordan penge bør bruges til gavn for *umma'en* i stedet for at tilfredsstille personlige behov for materielle goder. Denne ødselhed sker mens, at det saudiske folk trælbindes i gæld til staten, mens staten på den anden side ikke betaler det den skylder folk.⁶⁸ Ved at sætte fokus på økonomien i Saudi-Arabien kan man tænke, at Bin Laden forsøger at komme kritikere i forkøbet, som kunne drage hans intentioner vedrørende Saudi-Arabien i tvivl.

Kravet om krigen som sidste udvej omgås ligeledes ved at anse krigen for en selvforsvarskrig, men adresseres yderligere i Ayman Al Zawahiris tekst, *Knight Under The Prophet's Banner*,⁶⁹ hvor han opsummerer en liste over de redskaber som islams fjender benytter sig af. Disse inkluderer 1: FN, 2: De venligsindede ledere af de muslimske folk, 3: De multinationale selskaber, 4: Det internationale kommunikations- og datanetværk, 5: De internationale medie- og satellit selskaber, 6: De internationale nødhjælpsorganisationer, som fungerer som dække for spionage, missioner, kup-planlægning og våbensalg.⁷⁰ Dermed har al-Qaida også ekskluderet muligheden for, at en 3. part har kunnet inddrages i konflikten som mægler, og som en følge heraf må al-Qaida se sig selv som stående alene med konflikten.

67 Wikipedia: *Saudi-Arabien*. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Saudi_Arabia Citeret 29-03-2011.

68 Bin Laden:1996.

69 Al Zawahiri, Ayman: *Knights Under The Prophet's Banner*. London, 2001. (Herefter Zawahiri)

70 Ibid.

Set i lyset af den voldsomme overmagt som al-Qaida dermed også er oppe imod, kunne man måske forestille sig, at muligheden for succes må vurderes til at være meget begrænset. Men her benytter al-Qaida sig af en række velkendte succeshistorier med eksempler, hvor muslimske hære har besejret de 'vantrø'. Symbolikken er tydelig i Bin Ladens krigserklæring fra 1996, hvor han henviser til kampen imod Sovjetunionens besættelse af Afghanistan, hvor "Verdens største vantrø hær blev besejret, og myten om supermagten visnede foran *Mujahedinernes* skrig "Allah er stor".⁷¹ Og nu opererer de igen ud fra de samme bjerge. Rationalet må altså være, at siden de kunne besejre verdens største hær, kan de også sejre denne gang. Men ikke alene har de tidligere vist sig i stand til at bekæmpe en talmæssigt overlegen fjende. Denne gang vil *mujahedinerne* møde en bange fjende, som stikker af ved den mindste modstand. For at udpensle denne pointe, oplister Bin Laden en række eksempler på hvor selv 'let' modstand har tvunget Amerikanerne ud. Det gjorde sig gældende i Beirut i 1983, hvor tabet af 'blot' 241 soldater fik amerikanerne til at forlade Libanon og, ifølge Bin Laden, mest udtalt i Somalia i 1993, hvor USA måtte se sig drevet ud efter hvad der tydeligvis anses af Bin Laden for lette tabstal.⁷² Disse to faktorer, altså USA's frygtsommelige opførsel, og det 'faktum', at verdens største vantrø hær måtte se sig slået af *mujahedinere*, vil jeg altså mene tjener som en basis for, at Bin Laden kan opfordre til kamp imod besættelsen med en rimelig appel til sandsynlig succes. En kamp havde altså ikke kunne forsvares, hvis ikke der havde været en rimelig forventning om, at målet var til at opnå. Skulle nogen alligevel mene, at udsigten til succes er for lang til at kunne retfærdiggøre en kamp, så er der hjælp at hente hos Ayman Al Zawahiri, som henviser til Salah al-Din (1137-1193)- og Nur al-Din Zanki (1118-1174) kamp imod de kristne korsfarere i Jerusalem og det hellige land, i midten af 1100-tallet. Først når en sikker base er oprettet i hjertet af det muslimske land vil kampen vende, og muslimerne vil opnå sikkert fodfæste til udbredelsen af Kalifatet.⁷³ Så selv om kampen kan synes håbløs så taler historien for, at en sikker base vil være indikator for, at krigslykken vender til muslimernes fordel.

Dermed mener jeg også at kunne argumentere for, at al-Qaida i vid udstrækning benytter sig af de kriterier, som gør sig gældende for *jus ad bellum* og dermed har retfærdiggjort, hvorfor de har valgt at indlede en krig. Mere mudret

71 Bin Laden:1996.

72 Ibid.

73 Zawahiri.

bliver billedet, når vi begynder at undersøge de midler som al-Qaida mener er retfærdige, når det kommer til selve kamphandlingerne, altså under kravene til *jus in bello*. Som beskrevet i afsnittet om kravet om diskrimination, så kan man forvente af en angribende hær, at der opstilles en række kriterier for hvad der kan anses for at være legitime mål og hvem, som må ekskluderes for krigshandlingerne. I Bin Ladens krigserklæring fra 1996, indtager han den anerkendte position at fjender, som bærer våben på besat land må bekæmpes. Det er ifølge Bin Laden så indlysende legitimt, at det er en moralsk pligt ikke bare for alle mennesker, men såvel for andre væsner.⁷⁴ Også dyr kan altså se det legitime i en sådan handling, hvilket må understrege det næsten naturgivne i det. Men derudover indeholder krigserklæringen fra 1996, ikke nogen anden vejledning i at angribe for eksempel civile mål, eller mål uden for de 'besatte' områder. Det eneste våben mod USA, som Bin Laden på dette tidspunkt kan agitere for, er en handelsboykot af amerikanske varer. Retorikken bliver dog væsentligt skærpet i krigserklæringen fra 1998, hvor Bin Laden siger følgende:

”The ruling to kill the Americans and their allies - civilians and military – is an individual duty for every Muslim who can do it in any country in which it is possible to do it in [...]”⁷⁵

Hermed åbnes op for en global kampplads, hvor alle lande kan blive inddraget i konflikten og for, at civile kan dræbes som et led i kampen. Eneste krav er tilsyneladende, at de skal være enten amerikanske eller være fra en stat allieret med USA. Denne pointe blev understreget samme år med bombningerne af de amerikanske ambassader i Kenya og Tanzania, hvor over 200 mennesker mistede livet, heraf kun 12 amerikanere. Efter terrorangrebet i USA i 2001 blev Bin Laden i et interview i en pakistansk avis spurgt om det legitime i at angribe civile mål, hvortil han svarede:

”The American people should remember that they pay taxes to their government, they elect their president, their government manufactures arms and gives them to Israel, and Israel uses them to massacre Palestinians.

74 Bin Laden: 1996.

75 Bin Laden: 1998.

*The American Congress endorses all government measures and this proves that [all] America is responsible for the atrocities perpetrated against Muslims. [All] America, because they elect the Congress.*⁷⁶

Det amerikanske folk som sådan er altså skyldige grundet det demokratiske system, hvor de har valgt deres ledere. Uden selv at eksplicitere det, giver Bin Laden også dem selv yderligere en grund til ikke at diskriminere i de mål de forsøger at ramme. Muslimerne befinder sig, ifølge Bin Laden, i hvad Michael Walzer ville kalde for *Supreem Emergency*. Aldrig før er den arabiske halvø blevet invaderet som den bliver nu, samtidig med at muslimske folk angribes over hele verden, uden udsigt til at blive hjulpet.⁷⁷ Ud fra denne tankegang kunne man forsøge at argumentere for det retfærdige, eller i det mindste det ikke uretfærdige, i en sådan måde at kæmpe på.

Uden at foretage en stor analyse af denne gennemgang af al-Qaidas retfærdiggørelse, springer visse punkter dog i øjnene, som fortjener at blive diskuteret. Specielt kravene til *ius in bello*, må siges at være en diskussion værd. Angreb på civile kan, ifølge Michael Walzer, kun accepteres under en forudsætning om, at det er den eneste farbare vej til at kæmpe tilbage imod en ellers urørlig og overlegen fjende, altså under hvad vi kalder '*Supreem Emergency*'. For at acceptere denne præmis, er vi nødsaget til at acceptere, at alle muslimer skal anerkendes som en helhed og ligeledes acceptere, at denne helhed er under et voldsomt angreb. Argumenter for, at langt størstedelen af verdens muslimske lande rent faktisk ledes af muslimske ledere, og ikke er enten besat eller påtvunget en vestlig styreform burde være argument nok. Men hertil vil jeg formode at Bin Laden og Al Zawahiri vil indvende, at det blot synes sådan og, at de pågældende lande rent faktisk er besat på den ene eller den anden måde og, at man bare ikke kan se det. Det er altså en cirkelslutning som det for menigmand bliver umulig af argumentere imod. Denne problemstilling diskuteres også af Michael Walzer, som påpeger, at når statsledere, som i dette tilfælde udgøres af Bin Laden giver årsager til, at en krig er retfærdig at kæmpe, så er det sjældent, at 'undersætter' opponerer for kraftigt, når der ikke er helt tydelige beviser for det modsatte.⁷⁸ Men også Bin Ladens argumenter for at gå i

⁷⁶ Kepel. Side 125.

⁷⁷ Bin Laden:1998.

⁷⁸ Walzer. Side 39-41.

krig, altså hans *jus ad bellum*, lider under at der implicit kræves denne accept af, at der foretages en aggression imod en stat, som endnu ikke findes, nemlig den samlede muslimske stat Kalifatet. Derimod kan man argumenterer for, at de stater som Bin Laden mener skal høre under Kalifatet er selvstændige suveræne stater anerkendt af FN, og dermed af 'verden' accepteret som værende selvstændige.

USA's konflikt med Bin Laden:

Terrorangrebet på USA den 11. september 2001 kom som sagt ikke helt så meget bag på det sikkerhedspolitiske miljø i Washington som det gjorde i Europa. Terrorisme havde stået højt på listen over sikkerhedsemner i USA siden det første forsøg på at vælte World Trade Center i 1993, men fik topprioritet i 1998 efter sprængningerne på de amerikanske ambassader i Øst Afrika. Indtil da havde fokus primært været på mellemøstlige grupper såsom Hizbollah. Men med sprængningerne kom Bin Laden og hans terrornetværk i fokus. Allerede i 1998 blev foreslået en plan med det historisk fængende navn Delenda.⁷⁹ Planen havde 4 selvstændige grene, som tilsammen skulle knække netværket. For det første skulle man følge en diplomatisk vej for at få udleveret terrorister fra Afghanistan, så man kunne stille dem for en dommer. Dette ville fratage terroristerne mulighed for at have et fristed, hvor de kunne søge tilflugt. For det andet, ville man benytte sig af hemmelige operationer til at ramme fjende i Afghanistan, og derved forebygge yderligere angreb. For det tredje, ville man indefryse finansielle aktiver som Bin Laden måtte råde over. Og endelig indebar planen en vedvarende militær operation med angreb på mål som de opstod. Det skulle altså ikke ses som hævn eller svar på angreb, men som et langt militært pres.⁸⁰ Planen blev dog ikke vedtaget, og dermed ikke iværksat. Ej heller angrebet på USS Cole i Adenbugten i år 2000 fik USA til at komme med nogen endegyldig løsning på problemet med Bin Laden og al-Qaida, og arbejdet med at få skabt en løsning var, som en embedsmand utalte det, ”løbet tør for gas”⁸¹ Et af de helt store problemer for USA var, at truslen bestod af én mand, som udnyttede et lands suveræne beskyttelse til at planlægge, træne og begå terror rundt i verden. En egentlig krigserklæring kunne man altså ikke udstede. Ligeså synes det svært at finde argumenter for at erklære krig mod Afghanistan af den

79 Delenda: ”at ødelægge” på latin. Navnet på Roms løfte, om at jævne Karthago med jorden.

80 9/11 Commission: ”9/11 Commission Staff Statement No. 8”. Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005. Side 169-170. (Herefter 9/11 commission)

81 Ibid. Side 179.

årsag, at de ikke ville udlevere Bin Laden. Så nogen krig blev det altså ikke til før situationen ændrede sig med angrebet den 11. september 2001.

Fra konflikt til krig:

Konflikten med al-Qaida i tiden før 11. september 2001 blev altså ikke anset for at være en krig, men snarere en international politi-opgave i samarbejde med efterretningsvæsen og i mindre grad militæret. Dette ændrede sig dog radikalt efter terrorangrebene 11. september 2001, hvor den amerikanske udenrigsminister Colin Powell erklærede, at USA nu var i krig imod terrorisme.⁸²

Historisk set har der altid været terrorisme og den har i de fleste tilfælde (i moderne tid) været forsøgt imødegået med politiindsats støttet af militære kræfter. Michael Howard beskriver hvordan, at specielt England har oplevet flere af disse 'krige' uden at påhæfte betegnelsen krig, men i stedet har brugt ord som 'nødsituation'.⁸³ En grund til, at man historisk har været forsigtigt med at bruge betegnelsen 'krig' om noget som snarere er en udvidet politiindsats skal findes i den overgang, som finder sted så snart man bruger ordet krig. Krig er en "legal tilstand, som på lige fod tillader to eller flere grupper at føre en væbnet kamp"⁸⁴ og medfører dermed, at man giver fjenden de medfølgende rettigheder som lovlige kombattanter, hvilket indebærer retten til at blive taget som krigsfange og retten til legalt at dræbe ens egne soldater i en kampsituation. Så årsagen til, at der nu var tale om krig blev derfor diskuteret i forskellige kredse i tiden umiddelbart efter. Arthur M. Schlesinger, Jr. skriver i hans bog "War and the American Presidency"⁸⁵, at en af årsagerne til, at det kunne synes nødvendigt at erklære krig imod 'noget' kunne være et resultat af den nye politiske linje i Washington, som havde fundet indpas efter, at George W. Bush for nyligt havde vundet præsidentvalget. Ifølge Schlesinger var Bush under indflydelse af 'neo-konservative' kræfter, som var tilhængere af en historisk tradition af Schlesinger kalder for 'Imperial Presidency'. Schlesinger påviser i bogen, hvordan USA's præsidenter er kommet til at nyde unormalt stor indflydelse i krigssituationer hvorfor Schlesinger mener, at det måske ligefrem var tilstræbt at præsentere reaktionen på angrebet som krig, for at give præsidenten mere magt på bekostning af senatet og kongressen.

82 Howard, Michael: "Whats in a Name. How to Fight Terrorism". Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005. Side 318. (Herefter Michael Howard)

83 Ibid.

84 Walzer. Side 41.

85 Schlesinger Jr., Arthur M: *War and the American Presidency*. USA, 2004.

Men også udefrakommende faktorer gjorde at 'krig' blev det valgte udtryk. NATO aktiverede den 12. september 2001, alliancens artikel 5, som siger at et angreb på et medlemsland er et angreb på dem alle. Og da FN samme dag, den 12. september i resolution 1368 (2001)⁸⁶ slog fast, at stater har ret til kollektivt eller individuelt selvforsvar og erklærer, at alle former for terrorisme skal bekæmpes, var der ikke lagt op til en politi-aktion imod internationale kriminelle. En anden måske mere plausibel årsag til, at USA valgte at erklære 'krig' skal findes i det faktum, at terrorangreb var af så voldsomme proportioner, at det simpelthen ikke havde tilfredsstillet befolkningen med en henvendelse til FN, eller en hemmelig militær nålestiks-operation. Ifølge Michael Howard, havde USA derimod brug for at demonstrere et svar, som stod mål med den krænkelse de var blevet udsat for.⁸⁷

Et attentat mod civilisationen:

Efter terrorangrebene imod USA den 11. september 2001 var de danske aviser i vid udstrækning enige om en ting nemlig, at der var tale om en krigsudløsende begivenhed. I Berlingske Tidende om aftenen den 11. september skrives der, at der ikke er nogen tvivl om, at dette er en krigserklæring imod USA.⁸⁸ Kristeligt Dagblad følger trop i Berlingske Tidendes brug af begrebet 'krig', men hæfter brugen sammen med det omfang som terrorangrebet antog:

*”I sin enormitet, i antal dræbte og i sin symbolværdi er angrebene klare krigshandlinger”.*⁸⁹

Det er altså størrelsen, som gør, at der er tale om krigshandlinger og ikke 'bare' et kriminelt terrorangreb. Politikens leder fra den 12. september 2001 er mere tilbageholdende med at vedhæfte prædikatet 'krig' og påpeger i stedet, at i modsætning til i en krigssituation så herskede der fred, og ofrene i angrebet må anses som ofre for et morderisk angreb. Og modparten er ikke bare ”kynisk, fej og perverteret”, men en ”koncentreret ondskab” hvis lige vi endnu ikke har kendt.⁹⁰ I

86 FN's resolution 1368 (2001): URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement> Citeret 24-05-2011

87 Michael Howard. Side 318-319.

88 Berlingske Tidende: *11. september, 2001*. 11. september, 2001. URL: www.b.dk/node/1598810/ Citeret: 19-04-2011.

89 Kristelig Dagblad: *Terror og Krig*. 12. September, 2001. URL: www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/208024 Citeret 19-04-2011.

90 Dagbladet Politiken: *Ubegribligt. Et attentat mod civilisationen*. 12. September, 2001. URL: www.politiken.dk/debat/ledere/ECE15720/ubegribeligt/ Citeret 19-04-2011.

Politikens leder knyttes der nu også et bånd imellem USA og Danmark med den pointe, at hvad vi nu er vidne til ikke bare et amerikansk problem, men også et dansk:

”USA er verdens mægtigste land og har som sådan mange fjender, men hvor fjern og tryk lille Danmark en dag som i dag måtte være i forhold til amerikanske storbyer, så er realiteten, at det også er vores civilisation, vores verden, vores komplekse fællesskab med resten af planeten, der trues af denne hæmningsløse terror.”⁹¹

Vi er altså, ifølge Politiken, knyttet i et skæbnefællesskab med USA grundet vores indbyrdes afhængighedsforhold samt, at vi tilhører den samme 'civilisation'. Specielt diskussion om civilisation havde i perioden op til 11. september haft meget medvind i USA på grund af Samuel P. Huntingtons teori om civilisationernes sammenstød, som blev tolket som at sammenstød mellem civilisationerne var uundgåeligt.^{92,93} En teori, som efterfølgende fik endnu mere medvind.

De danske aviser havde altså allerede på dagen for angrebet eller dagen efter til en vis grad accepteret, at der her var tale om krig, enten på grund af proportionerne i angrebet, som kvalificerede det til at være en krigserklæring eller fordi, at angrebet utvivlsomt ville udløse en krigserklæring fra USA. Politisk var der i det danske folketing bred enighed om at give militær støtte til USA skulle de ønske det. Og Danmark sluttede som NATO medlem op om aktiveringen af artikel 5. Den 16. september 2001 udsendte den daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen, en erklæring om hans synspunkter vedrørende terrorangrebet den 11. september, hvori han bekræfter, at der her er tale om et krigsudbrud.

”Vi står over for det nye århundredes første krigsudbrud. En ny type krig, hvor den individuelle

91 Ibid.

92 Huntington, Samuel P.: *The Clash of Civilizations, and the Remaking of World Order*. New York, 1996.

93 Samuel P. Huntington beskriver i hans forord, hvordan hans teori generel er blevet misforstået. Mange har læst den som at et sammenstød mellem civilisationer er uafværgeligt, mens at hans egen tese er at for at undgå sammenstød, må vi arbejde på en verdensorden baseret på en skelen mellem disse civilisationer, og en afstandtagen til hvad vi vil betegne som en universel civilisation. Ifølge Huntington er der 4 store civilisationer, groft delt op i den russiske, den vestlige, den kinesiske og den muslimske.

*terror er gjort til massefænomen rettet imod mere end ét
lands vitale funktioner. Hvor hele vores demokratiske
livsform tages på sigtekornet.
Derfor er angrebet på USA også et angreb på os, på
Danmark og hele den demokratiske verdens værdier*”⁹⁴

Statsministeren gør altså her klart, at angrebet kan anses for at være et krigsudbrud. Men det er en ny slags krig, hvor terror er det våben som den ene side i konflikten benytter som angrebsform. Og vi må som en del af den vestlige verden anse angrebet, ikke bare som et angreb på USA, men på hele vores demokratiske verdens værdier. En Gallup meningsmåling fra september 2001 stiller spørgsmålet:

*”Alle NATO’s medlemsstater og enkelte andre lande er enige om, at de vil deltage i militære operationer mod de personer, som er ansvarlige for angrebene i USA og mod de lande, som støtter terroristerne. Er De enig eller uenig i, at Danmark bør være villig til at deltage i militære operationer mod terroristerne sammen med USA?”*⁹⁵

Hvortil 80 pct. af de 15.282 adspurgte danskere erklærede sig enige i, at Danmark burde deltage, og gav altså en stærk opbakning til en militær aktion. Men i samme rundspørge fik danskerne mulighed for at svare på om USA hellere skulle bringe bagmændene for en domstol, når deres identitet blev kendt, hvilket hele 74 pct. svarede bekræftende på, mens 20 pct. stadig fastholdt at USA burde angribe militært.⁹⁶ Situationen var altså den, at der i Danmark på tidspunktet umiddelbart efter terrorangrebet på USA var en stærk opbakning til at deltage militært, hvis de andre NATO lande gjorde det. Men samtidige var der også et ønske om at straffe bagmændene ved en domstol om muligt..

94 Poul Nyrup Rasmussen: *Synspunkt om terrorangrebene i USA*. 16. september, 2001. URL: http://www.stm.dk/p_5418.html Citeret 24-05-2011.

95 Gallup: *Terrorkatastrofen i USA*. Nummer 25. September 2001. URL: http://www.gallup.dk/tns_gallup/ugens_gallup/grafik/ug_25_01_hg.pdf Citeret 07-07-2011.

96 Ibid.

De 'første' krige i Afghanistan:

USA havde altså et stærkt mandat til at påbegynde en egentlig krig imod de gerningsmænd, som havde stået bag terrorangrebet. Dels havde man det meste af verdens sympati, og derudover havde man NATO-rammen som man kunne benytte i et angreb. I stedet valgte USA i samarbejde med Storbritannien at gennemføre en operation, som på en række punkter mindede om den fremgangsmåde som tidligere var blevet brugt overfor terrorangreb. Allerede den 20. september 2001 havde præsident George W. Bush i en tale fremført en række krav til Taleban som han krævede, at de øjeblikkeligt skulle følge. Kravene inkluderede blandt andet at Taleban skulle udlevere alle al-Qaida ledere samt, at USA skulle have ubegrænset adgang til at inspicere landet. Ville Taleban ikke efterleve disse krav, ville de komme til at 'dele skæbne' med terroristerne.⁹⁷ Da Taleban ikke efterkom disse krav indledte USA og Storbritannien derfor den 7. oktober 2001 et angreb. I sin tale til nationen samme aften forklarede Bush i hvilket lys man skulle se operationen. Angrebet var nemlig en 'operation' indenfor den ramme som 'krigen' mod terror udgjorde. Krigen mod terror skulle ifølge talen føres indenfor en række områder, som i høj grad mindede om de punkter, som var blevet fremført i Delenda-planen. Krigen skulle indbefatte diplomatisk pres, økonomisk indefrysning af midler, internationale politi opgaver og altså militære operationer som den de nu havde gang i.⁹⁸ Operationen i Afghanistan adskilte sig også fra en traditionel krigsindsats, ved, at indsatsen primært bestod af raket og luftangreb fra amerikanske og britiske fly og skibe mens, at operationer på landjorden primært blev udført af en koalition af stammefolk fra det nordlige Afghanistan knyttet sammen i hvad der blev kendt som Nordalliancen. Med støtte fra vestlige specialstyrker, samt adgang til moderne teknologi, lykkedes det for Nordalliancen at skabe en slagkraftig modstand til Taleban, og kun lidt over en måned efter, at operationen var begyndt indtog de hovedstaden Kabul.⁹⁹ Operationen var en stor succes for USA, og specielt brugen af Nordalliancen var, ifølge Gilles Kepel, en stor sejr for USA, da det fratog al-Qaida muligheden for at spille 'Jihad kortet'. I stedet kunne TV fremvise afghanske krigere med tilfangetagne arabiske fjender, hvilket gjorde det svært at argumentere for, at

97 Bush, George W.: "Address to a Joint Session of Congress and the American People." Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005. Side 184-185.

98 Bush, George W.: *Address to the Nation*. 7. Oktober, 2001. URL: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/bush911d.html> Citeret 25-5-2011.

99 O'Hanlon, Michael E.: "A Flawed Masterpiece" Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005. Side 193-195.

landet var besat af en vantro imperialistisk hær.¹⁰⁰ Hvilket ellers, som beskrevet, tidligere, havde været et stærkt argument for at hverve nye frivillige til kampen mod den vantro besættelsesmagt.

Efter den overraskende hurtige sejr over Taleban var det op til de sejrende Afghanske parter at få lavet en fredsaftale, som kunne sikre en midlertidig overgangsregering. En sådan aftale blev underskrevet i Bonn i Tyskland den 5. december 2001 på et møde organiseret af FN. Ud over at vedtage en overgangsregering blev der også i aftalen nedskrevet en række formål som den nye fælles regering skulle stræbe efter, blandt andet demokrati og respekt for menneskerettigheder. Aftalen indeholdt derudover en anmodning om, at FN ville hjælpe overgangsregeringen med at sikre sikkerheden i Kabul og de omkringliggende områder indtil den afghanske regering selv var stand til at varetage en sådan opgave.¹⁰¹ 20. december 2001, vedtog FN's sikkerhedsråd, på baggrund af den afghanske anmodning, resolution 1386 (2001), hvor der blev givet opbakning til den afghanske overgangsregerings ønsker, og hvor et mandat blev givet til FN's medlemmer om at sikre freden i Afghanistan.¹⁰² Dermed var der nu to 'krige' i gang i Afghanistan, da den amerikansk ledede mission fortsatte sideløbende med FN missionen, hvorfor indsatsen i Afghanistan kom til at bestå af to sideløbende, i teorien uafhængige, men indbyrdes koordineret missioner.

Dansk krig i Afghanistan:

I Danmark valgte folketinget at give opbakning til begge disse missioner og det er argumentationen for disse jeg nu vil undersøge. Indledningsvis vil jeg, for at analysere argumentationen for deltagelsen i kampene, tage udgangspunkt i behandlingen af forslagene som blev foretaget i folketinget. Jeg vil altså indledningsvis undersøge, hvorvidt kravene til *jus ad bellum* blev forsøgt opfyldt, og efterfølgende vil jeg analysere på behandlingen af kravene til *jus in bello* i det omfang, det kan lade sig gøre. Min analyse vil begynde med en grundig punkt for punkt analyse af de første to beslutningsforslag, som påbegyndte Danmarks

100 Kepel. Side 119-120.

101 Bonn-aftalen d. 5. december 2001: URL:

<http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm> Citeret 26-05-2011.

102 FN's sikkerhedsråds resolution 1386 (2001): URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement> Citeret 26-05-2011.

deltagelse i krigen i Afghanistan. Derefter vil jeg i overordnede træk analysere hvorvidt indholdet i de følgende beslutningsforslag ændrede argumenterne for retfærdiggørelse af krigen.

Krigen mod terror. Beslutningsforslag B 37:

Den 20. november 2001 var der folketingsvalg i Danmark hvilket betød, at regeringsmagten skiftede side i folketinget. Partiet Venstre havde i tiden efter terrorangrebet givet sin fulde opbakning til den af USA ledede krig imod terror, og kunne nu selv komme til at bidrage til denne indsats med danske soldater. Allerede den 13. december 2001 fremsætter den nye udenrigsminister Per Stig Møller således: ”B 37: Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan.”¹⁰³

Allerede dagen efter, den 14. december 2001, blev forslaget vedtaget med 101 stemmer imod 11. Beslutningen indebar at Danmark skulle stille med omkring 100 specialstyrker, 1 stk. C-130 transportfly med besætning, samt 4 stk. F-16 kampfly, som alle skulle benyttes i kampen mod terrorisme i Afghanistan.

Retfærdig grund:

Ifølge det endeligt vedtagne beslutningsforslag så var folketingsbeslutningen en opbakning til den amerikansk ledede internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. Legitimeringen af krigen tog udgangspunkt i terrorangrebet på USA den 11. september som en *casus belli* for krigen mod terrorisme som Danmark, som en del af NATO alliancen, var en del af. Grunden til, at vi som NATO land også skulle opfatte os som være under angreb, skal findes i stk. II af folketingsbeslutningen, hvor en form for 'legitimeringskæde' forsøges anvendt. 'Kæden' består af en sammensætning af FN resolutioner og NATO-rådets vurderinger, hvilket i sidste ende mandede ud i et mandat til en vedtagelse af planen for Danmarks deltagelse i krigen mod terrornetværk i Afghanistan. 'Kæden' starter fra dagen efter terrorangrebet, hvor FN bekræfter at stater, enten individuelt eller kollektivt, har ret til at udøve selvforsvar mod aggression og senere havde FN's sikkerhedsråd erklæret af terrorangrebet udgjorde en trussel mod den internationale fred og sikkerhed. Herfra springer legitimeringskæden til NATO-rådets vurdering

¹⁰³ B 37: Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. URL: http://webarkiv.ft.dk/Samling/20012/beslutningsforslag_som_fremsat/B37.htm Citeret 07-06-2011. (Herefter B37)

fra den 2. oktober 2001 om at angrebet på USA var af udenlandsk oprindelse, hvilket resulterede i aktivering af NATO's artikel 5, hvilket gjorde angrebet på USA til et angreb på alle NATO lande. Følger man denne argumentation opstår en situation hvor Danmark, som NATO land, reagerer i en form for selvforsvar mod terrorangrebet på USA, og altså dermed på baggrund af en retfærdig grund. En anden grund til, at vi skulle deltage i krigen, mener jeg, kan udledes af selve titlen på beslutningsforslaget nemlig, at vi tog del i en indsats mod terrornetværk i Afghanistan, hvilket implicit forstået skulle sikre os selv mod fremtidige angreb.

Denne todelte argumentation opponerer medlemmer af det danske folketing dog imod under behandlingen af forslaget. I 1. behandlingen af forslaget henviser både SF og Enhedslisten til det faktum, at angrebet på USA allerede var blevet besvaret og, at grundlaget for al-Qaidas indflydelse i Afghanistan, nemlig dets samarbejde med Taleban, var eroderet i takt med, at USA og England sammen med Nordalliancen havde fordrevet Taleban fra magten i stort set hele Afghanistan.¹⁰⁴ Kritikpunktet beror altså på en asymmetri imellem det at kalde det en forsvars-krig, samtidig med, at den primære militære indsats er overstået. Kritikpunktet er yderligere relevant, fordi de sejrende parter i krigen allerede på dette tidspunkt havde underskrevet Bonn-aftalen, som lagde rammerne for en overgangsregering. Den egentlige selvforsvarskrig kan altså, på tidspunktet hvor Danmark træder ind i krigen, siges at være overstået. Den anden mulighed for at legitimere krigen ville være, hvis der var tale om en forebyggende krig imod en 'umiddelbar' trussel. Michael Walzer argumenterer, som tidligere nævnt, for at forskellen mellem forebyggende og foregribende angreb er hårfin, men at rækken krav skal være opfyldt før en krig kan opnå retfærdiggørelse som værende en forebyggende krig. For det første må fjenden have demonstreret, at de ønsker at skade dig. For det andet må der vurderes at være en aktiv forberedelse hos fjenden, som gør faren overhængende og for det tredje må det at vente, eller ikke at gøre noget, øge risikoen for at fjenden vil angribe først.¹⁰⁵ På det tidspunkt Danmark valgte at træde ind i krigen, var kun det bagudskuende kriterium tilstede, nemlig al-Qaidas ønske om at skade vestlige mål. Dermed vil jeg mene, at en egentlig legitimering af krigen, enten på grundlag af selvforsvar eller på grundlag af at være et forebyggende angreb, ikke var til stede for vedtagelse af forslaget. I stk. III af beslutningsforslaget nævnes da også, at Taliban reelt har mistet magten i alle dele af

104 B37. (1. behandling)

105 Walzer. Side 81.

Afghanistan og, at den fremtidige modstand vil bestå af 'lommer' med al-Qaida og Taliban styrker,¹⁰⁶ hvilket jeg vil mene understøtter mit argument om, at krigen kunne formodes at være tæt på ovre.

Legitim autoritet:

Den legitime autoritet, som lå til grund for beslutningsforslaget skal, som i søgningen efter en retfærdig grund, findes i den 'legitimeringskæde', som gik fra FN's resolution 1368 (2001) som bekræfter retten til selvforsvar til NATO's ret til at: ”...tage de skridt, der er nødvendige til at genoprette og bevare sikkerheden i det nordatlantiske område.”¹⁰⁷ Legitimeringen er altså bundet op på et FN mandat, som giver NATO ret til at føre krig i rollen som, hvad Michael Walzer kalder, den 'internationale part'. Helt udtrykt bliver det i det fremsatte beslutningsforslag, som siger således:

*”Dansk deltagelse i den internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan, herunder en udsendelse af danske styrker i denne sammenhæng, sker på grundlag af den i FN-pagtens artikel 51 fastlagte ret til individuelt eller kollektivt selvforsvar.”*¹⁰⁸

Der er altså tale om en FN sanktioneret krig ført som et kollektivt selvforsvar. Denne legitimering mødte dog kritik under behandlingen af forslaget som blandt andet fandt sted i forsvarsudvalget. Blandt modstanderne af forslaget var SF, Enhedslisten og to medlemmer af Socialdemokratiet. I deres mindretalsudtalelse i forsvarsudvalgets betænkning kritiserer de blandt andet, at FN mandatet benyttes til at føre en af USA ledet krig efter, at krigen reelt er vundet i Afghanistan og en ny legitim overgangsregering er på plads.¹⁰⁹ Og desuden vedtages beslutningsforslaget i en uge, hvor der i weekenden afholdes et FN møde, hvor det besluttet hvorledes en FN indsats i Afghanistan skal koordineres. Tiden er altså en faktor i kritikken af den legitime autoritet, som lå til grund for krigen. FN resolutionerne, som fulgte i kølvandet på terrorangrebet 11. september bekræftede ganske vist retten til selvforsvar, men i og med, at situationen havde ændret sig i så væsentlig grad på det

106 B37. (Som fremsat)

107 Ibid.

108 Ibid.

109 Betænkning afgivet af Forsvarsudvalget den 14. december 2001. URL:

http://webarkiv.ft.dk/Samling/20012/udvtilag/FOU/B37_bilag31.htm Citeret 08-06-2011.

tidspunkt, at Danmark valgte at træde ind i krigen, vil jeg mene, at et direkte link mellem retten til selvforsvar og retten til at træde ind i krigen havde mistet sin berettigelse, uanset om vi skulle acceptere koblingen fra FN resolutionerne vedrørende retten til selvforsvar til NATO's ageren på denne trussel. Hvad der måske havde været hjemmel til i FN resolutionen var den efterfølgende afstraffelse af den krænkende part, som i dette tilfælde ville udgøres af Taleban og al-Qaida, men jeg synes ikke, at det er hvad der argumenteres for i beslutningsforlaget.

Rette intentioner:

I søgen efter intentionerne for at deltage i krigen, mener jeg, at der er flere forskellige, som hver især bør analyseres. Eksplicit i beslutningsforslagets stk. IV. Nævnes, at det danske bidrag vil indeholde både et militært element samt et humanitært genopbygningsbidrag.¹¹⁰ Det militære bidrag skal benyttes i kampen mod terrorisme, mens det humanitære skal benyttes til opbygning af landet efter, at kamphandlingerne er ophørt. Derfor skal det humanitære bidrag også strække sig over 4-5 år, mens det militære bidrag kun strækker sig over 3 til 6 måneder. Begge disse intentioner, vil jeg mene, fremstår som 'rette', da deres mål er at sikre sikkerhed for det Afghanske folk, og ikke kan siges at bringe specielle fordækte fordele for Danmark sidenhen.

Hvad der måske kunne opfattes som en fordæk intention er i midlertidig, at regeringen sandsynligvis med tilslutningen til krigen ønskede at sende et signal til USA om, at Danmark var solidarisk i deres sag. Ordfører for Venstre, Ulrik Krag siger i 1. behandlingen således:

”Hvad vi derimod ved er, at der er tiltrådt en artikel 5. Man er enige om, at alliancen er angrebet. Derfor skal der overhovedet ikke være nogen som helst tvivl om, at vi gerne bidrager med det ansvar, vi har, og det synes jeg er klædeligt at man gør.”¹¹¹

Ulrik Krag mente altså, at det var klædeligt at bidrage til alliancen, og specielt alliancens leder USA som var blevet angrebet. Og denne solidaritet med alliancen gentages i 2. behandlingen af forslaget, hvor han siger:

110 B37. (Som fremsat)

111 B37. (1. behandling.)

”Vi er i den situation, at vi siden 1949 i Danmark har levet godt af at have haft en alliance, som har været med til at beskytte Danmark. Den alliance føler vi en stærk forpligtelse til at værne om og også til at værne om den enighed og den solidaritet, der er i den alliance.”¹¹²

Det er altså en slags gæld til NATO, som skal betales tilbage i forbindelse med krigen.

Hvor de første to intentioner må vurderes at fremstå som 'rette', kan den sidste intention om at stå godt i forhold til alliancepartneren USA mere rettelig diskuteres. Intentionen har ingen negativ konsekvens i forhold til borgeren i Afghanistan, men havde en mulig negativ konsekvens for de danske soldater som skulle kæmpe i denne krig. Var danske soldater blevet såret eller dræbt under denne krig, havde de rettelig kunne spørge om det offer havde stået mål med en intention om at pleje en god forbindelse til en alliancepartner. Men i og med, at ingen af de tre intentioner var fordækte eller skulle tjene danske interesser i Afghanistan, vil jeg vurdere, at kravet til rette intentioner blev opfyldt i argumentationen for at gå med i krigen mod terrornetværk i Afghanistan.

Sandsynlig succes:

I ordets umiddelbare betydning, var der på tidspunktet for den danske deltagelse i krigen en mere end sandsynlig udsigt til succes. Taleban og al-Qaida havde mistet grebet om Afghanistan og store militære sejre blev opnået på utrolig kort tid, stort set uden tab af vestlige soldaters liv. Så den umiddelbare udsigt til fortsat succes måtte på beslutningstidspunktet have været god. I beslutningsforslaget anvendes der også en argumentation, som skal understøtte den udsigt til succes som man mente der var, nemlig ved hele tiden at benævne modstanderen som et 'terrornetværk', og ikke som ledere af landet Afghanistan. Derved understøttede man den præmis for krigen som var, at man hverken var i krig mod et land eller et folk, men mod et regime, som havde taget et lands befolkning som gidsler. Dermed var der også langt større sandsynlighed for succes, da en borgerkrig ikke var at forvente, hvilket også blev understøttet af, at der allerede var indsat en legitim overgangsregering, bestående af medlemmer af en lang række klaner, som udgjorde magtbasen i Afghanistan. Denne argumentation vender Enhedslisten sig dog også i mod i

112 B37. (2. behandling)

udvalgsarbejdet i forsvarsudvalget, da de ikke mener, at det er givet, at en af USA ledet mission vil skabe mere sikkerhed frem for at afvente FN missionen. Problemet er, ifølge Enhedslisten, at den form for krig, som føres i kampen mod terrornetværk skaber magttomrum i Afghanistan, som fører til, at krigsherrer udnytter dette magttomrum til at etablere sig, hvilket igen fører til yderligere interne stridigheder, hvilket igen gør at risikoen for danske soldater øges eller som der siges af Enhedslisten: *"Det gør i langt højere grad det danske personel til eventuelle skydeskiver i de fortsatte mindre delopgør rundt om i landet, som eventuel måtte finde sted, end hvis Danmark indgår i en FN-styrke som har et andet perspektiv."*¹¹³ Om Enhedslisten hermed mener, at sandsynligheden for succes ikke var til stede ved denne indsats, mener jeg ikke, men jeg vil mene, at de har vurderet, at udsigten til succes med denne aktion blev formindsket i forhold til at afvente den kommende FN mission.

Sidste udvej:

Den danske deltagelse i krigen kom som sagt på et tidspunkt, hvor krigen allerede havde været i gang i et stykke tid og betragtelige fremskridt var nået. USA havde som bekendt inden krigens start givet Taleban en række krav som de ønskede opfyldt, hvis krig skulle undgås. Danmark havde på den anden side ikke nogen at stille krav til efter at krigen blev indledt, hvorfor det også er svært at vurdere om andre udveje skulle have været søgt først. Det er mere end tvivlsomt, at et yderligere dansk pres på de slagte Talebanere havde resulteret i en udlevering af Bin Laden, eller en eventuel overgivelse af resterende styrker. En mulig udvej havde dog været at afvente resultatet af FN mødet i den derpå kommende weekend, og se om der var blevet præsenteret en anden løsning. Men da FN missionens klare mål var at skabe sikkerhed for den Afghanske regering og dennes arbejde, og da det eksplicite mål for den diskuterede beslutning var at bekæmpe terrornetværk i Afghanistan, er det svært at vurdere om det havde præsenteret en anden udvej. I diskussionen i folketinget åbnes da også kun en anden udvej end bare at afvente FN missionen, nemlig helt at lade være med at sende tropper. Magrete Auken fra SF siger, at den mulighed foreligger, da NATO pagten ikke forpligter lande til at deltage og, at der er en række andre NATO lande som ikke deltager.¹¹⁴ Desuden indstillede SF og Enhedslisten i udvalgsarbejdet, at forslaget blev indstillet til

113 B37. (betænkning)

114 B37. (1 behandling.)

forkastelse, hvilket de dog kun selv stemte for.¹¹⁵ Muligheden for helt at holde sig ude af krigen forelå altså, men hvorvidt det repræsenterede et egentlig alternativ kan jeg ikke sige med sikkerhed.

En tabel over argumenterne for legitimeringen af B37 som den blev fremlagt, ville altså se således ud:

Retfærdig grund:	Angrebet på USA, og derigennem os selv.
Legitim autoritet:	FN og NATO.
Rette intentioner:	Bekæmpe terrorister. Humanitær hjælp. Signal til USA
Sandsynlig Succes:	Taliban og al-Qaida nedkæmpet. Ingen borgerkrig.
Sidste udvej:	Militær indsats det eneste som kan bruges.

Beslutningsforslag B 37 om dansk deltagelse i krigen mod terrornetværk i Afghanistan blev altså vedtaget, og styrkebidraget på 4 stk. F-16 kampfly, 1 stk. C-130 transportfly, og omkring 100 specialstyrker stod nu til rådighed for den amerikanske ledede krig mod Taleban og al-Qaida.

Den internationale sikkerhedsstyrke. Beslutningsforlag B 45:

14. december 2001, havde man altså besluttet at støtte den amerikansk ledede krig mod terrornetværk i Afghanistan hvilket betød, at Danmark stillede med et tidsbegrænset kontingent af styrker til rådighed for denne indsats. 20. december 2001, havde FN's sikkerhedsråd vedtaget resolution 1386, hvormed FN bemyndigede det internationale samfund til at hjælpe de sejrende afghanske parter med at indsætte en sikkerhedsstyrke (ISAF¹¹⁶) i områderne omkring Kabul, indtil den afghanske regering selv var i stand til at varetage og sikre freden i landet.¹¹⁷ I Danmark valgte man også at give sin støtte til denne indsats, som skulle ledes som en separat mission i forhold til den som danske specialstyrker allerede var involveret i. Beslutningsforslag B45 blev fremsat den 8. januar 2002, og blev vedtaget den 11. januar 2002 af et enstemmigt folketing.¹¹⁸ Styrken skulle på trods af et tilbud om et egentlig militært styrkebidrag kun udgøres af ca. 50 personer med

115 B37. (betænkning)

116 International Security Assistance Force.

117 FN's sikkerhedsråds resolution 1386 (2001). URL: <http://daccess-dds-un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement> Citeret 18-07-2011.

118 B45. Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan. URL: http://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20012/beslutningsforslag_oversigtsformat/B45.htm Citeret 19-01-2011.

fokus på ammunitionsrydning, og måtte derfor formodes ikke at blive indblandet i deciderede kamphandlinger. Men jeg vil alligevel søge at behandle beslutningen som en optakt til krig, da senere beslutningsforlag kom til at hvile på denne første beslutning om deltagelse i FN's krig i Afghanistan.

Retfærdig grund:

Hvor B37 havde søgt sin retfærdige grund i selvforsvar, var B45 i mindre grad at betragte som en krigserklæring, men snarere som en hjælpende hånd til den legitime afghanske regering i accept af, at de ikke kunne sikre freden på egen hånd. En accept, som i B45 understøttes af en notits om, at Afghanistan havde befundet sig i en tilstand af krig i mere end 20 år.¹¹⁹ Implicit forstået, at det måtte anses for sandsynligt, at en ny regering ikke kunne opretholde freden uden hjælp fra verdenssamfundet. Men i og med, at man hverken kunne trække på selvforsvar eller på forventning om et snarligt angreb, måtte man søge sin retfærdige grund andetsteds. Dette betød, at hvad der kunne blive tale om ikke var en 'krigserklæring' i sædvanlig forstand, men derfor måtte man bruge noget andet som kunne legitimere at man blandet sig i et lands interne problemer. Inviteret eller ej. I 1. behandlingen af forslaget bemærker SF's leder Villy Søvndal, at en grund til at støtte op om denne aktion også sker af hensyn til humanitære årsager, da som han siger: *"Mennesker dør formentligt i titusindvis i de her dage"*.¹²⁰ Det er altså hensynet til at få det humanitære arbejde i gang i landet, som giver en retfærdig grund til at iværksætte en militær operation. En sådan 'humanitær indsats' er, ifølge Michael Walzer, tilladelig når det sker som svar på begivenheder, som "chokerer menneskehedens moralske bevidsthed",¹²¹ hvilket man formentlig godt kan kalde det at mennesker dør i titusindvis. Ifølge Michael Walzer kan man dog ikke kalde en indsats for en 'humanitær intervention', hvis man militært går ind i et land for at ændre den politiske dagsorden til egen fordel. Men i og med, at Taleban var blevet fordrevet på dette tidspunkt, og FN havde accepteret nye legitime ledere mener jeg godt, at man kan bruge prædikatet med den moralske værdi der tillægger ens retfærdige grund.

119 B45. (Skriftlig fremsættelse)

120 B45. (2 Behandling.)

121 Walzer. Side 107.

Legitim autoritet:

Den legitime autoritet, hvorfra B45 trak sin ret, var til forskel fra B37 direkte sanktioneret af den afghanske regering, og dennes af FN, accepterede ønske om hjælp. I B45 hedder det da også: ”... danske militære styrker stilles til rådighed for den FN-bemyndigede internationale sikkerhedsstyrke i Afghanistan, samt i henhold til FN's sikkerhedsrådsresolution 1386 af 20. december 2001.”¹²² Danmarks deltagelse var altså at anse for et bidrag til et internationalt bidrag, under ledelse af FN.

Rette intentioner:

I den skriftlige fremsættelse af forslaget skriver udenrigsminister Per Stig Møller at:

”Regeringen finder, at Danmark bør deltage i den FN-bemyndigede internationale sikkerhedsstyrke for at medvirke til at give den politiske overgangsproces, nødhjælpsindsatsen og genopbygningen af Afghanistan de rette rammer.”

Den eksplicite intention er altså, dels, at sikre at det politiske fundament kommer på plads, og dels, at en humanitær indsats kan gives sikre rammer. Intentionen er altså alene møntet på at komme det Afghanske folk til gode, hvilket i alle sammenhænge må konstituere en ret intention. Men signalværdien i denne indsats, kobles efterfølgende sammen med den anden krig i Afghanistan som Danmark på dette tidspunkt er en del af. Den skriftlige fremsættelse fortsætter således:

”En samlet dansk bidragspakke, der omfatter humanitær bistand og genopbygning samt militære bidrag til både den amerikansk-ledede indsats mod terror og til den internationale sikkerhedsstyrke, udgør et klart signal til omverdenen om fortsat bred og omfattende dansk støtte til den internationale indsats mod terrorisme og til befolkningen i Afghanistan.”¹²³

122 B45. (Skriftlig fremsættelse)

123 Ibid.

Det er altså den samlede pakke, som skal sende et signal til verden, som er den anden intention med beslutningen. I 1. behandlingen af forslaget kan man læse, hvordan de forskellige partier i folketinget også tillægger deres grundlag for at stemme for beslutningen forskellige intentioner. Per Kaalund fra Socialdemokratiet, noterer blandt andet at udsending af soldater i en militær/humanitær indsats, med det formål at skabe sikre rammer for den politiske overgangsproces og for den humanitære arbejde er noget de gerne vil støtte op om.¹²⁴ Samme holdning findes hos Det Radikale Venstre, hvor Morten Helveg Petersen yderligere binder FN missionen sammen med det ansvar Danmark påtog sig ved at deltage i den USA lede krig mod Taleban og al-Qaida, og siger: ”Vi der har støttet den militære aktion, har en helt særlig forpligtigelse til at hjælpe Afghanistan på fode igen.”¹²⁵ Peter Skaarup fra Dansk Folkeparti slår på to ting som han mener er positive ved udsendelsen af danske soldater til missionen. Dels er det vigtigt, at Danmark viser hundrede procent, at vi er med i kampen mod terrorisme og dels er det positivt, at danske mineryddere kan sikre, at både internt og eksternt fordrevne flygtningen kan vende hjem igen.¹²⁶ Fælles for disse intentioner, vil jeg mene, er at de for de respektive partier alle fremstår som rette samtidig med, at de vandt klangbund hos deres respektive vælgere. Men selvom intentionerne altså var flertydige, vil jeg vurdere, at intentionen om at sikre, at Afghanistan selv kunne komme på fode igen, er ret og, at de sekundære intentioner ikke har nogen direkte negativ effekt på den primære. Anskuer vi FN missionen som en humanitær 'intervention', vil jeg også mene, at Michael Walzer ville finde det acceptabelt med blandede motiver da han siger:

”Clear examples of what is called ”humanitarian interventions” are very rare. Indeed, I have not found any, but only mixed cases where the humanitarian motive is one among several. States don't send their soldiers into other states, it seems, only in order to save lives. The lives of foreigners don't weight that heavily on the scales of domestic decision-making.”¹²⁷

124 B45. (1. Behandling)

125 Ibid.

126 Ibid.

127 Walzer. Side 101-102.

Så en række blandede motiver, hvoraf den humanitære er en af dem er altså at forvente, når stater benytter deres soldater til at gå ind i andre lande. I dette tilfælde vil jeg dog ikke mene, at det, at der er sådanne bagvedliggende motiver er nok til at gøre intentionen dårlig, da humanitær hjælp altid moralsk vil 'trumfe' hvad der ellers måtte være af hensigter.

Sandsynlig succes:

Da den danske deltagelse i denne del af krigen alene omfattede et minerydder-hold, må udsigten til succes også måles i forhold til denne indsats. Morten Helveg Petersen siger under 1. behandlingen: *"Det danske bidrag omfattede ammunitionsrydningshold og støttepersonel er et bidrag på et område, hvor vi har stor ekspertise. Rydning af miner og anden ammunition er en meget vigtig humanitær opgave, som vi med stolthed bør påtage os."*¹²⁸ Opgaven som Danmark påtog sig var altså af en art som vi havde gode erfaringer med, hvorfor succes kunne forventes. Desuden kobler Udenrigsminister Per Stig Møller deltagelsen sammen med den allerede aktive danske deltagelse i krigen mod terrornetværk og konkluderer, at den militære indsats havde skabt betingelserne for, at man nu kunne påbegynde den humanitære: *"...den militære aktion var forudsætningen for den humanitære."* og: *"Vi er nu ovre i den humanitære del..."*¹²⁹ Succesen af denne del var altså sikret af den forudgående militære, hvorfor fortsat succes måtte være at forvente.

Sidste udvej:

Behandling af kriteriet om sidste udvej, mener jeg, skal findes implicit i beslutningsforslaget, da der ikke undervejs diskuteres om, hvorvidt andre løsninger skulle søges først. Beslutningen baseres på et FN mandat, og som der påpeges, er den humanitære situation i Afghanistan på dette tidspunkt kritisk og kræver hurtig indsats. Den danske deltagelse var derudover en del af en koordineret FN indsats hvilket betød, at andre udveje blev søgt af andre deltagere, hvorfor netop det danske bidrag måtte ses som en del af en samlet indsats. Muligheden for at holde sig helt ude af indsatsen var som i B37 tilstede, men blev ikke foreslået af nogen partier i folketinget.

128 B45. (1. behandling)

129 Ibid.

I en tabel ville de berørte emner i argumentationen for B45 se således ud:

Retfærdig grund:	Humanitær indsats.
Legitim autoritet:	FN.
Rette intentioner:	Humanitær. Signal til omverdenen.
Sandsynlig succes:	God.
Sidste udvej:	Ikke diskuteret.

I både B37 og B45, blev kravene til *jus in bello* ikke adresseret nærmere end, at de danske styrker i overensstemmelse med FN-pagtens kapitel VII, ud over retten til selvforsvar, havde retten til i det fornødne omfang at benytte magt til at gennemføre de pålagte opgaver.¹³⁰ Kapitel VII siger dog intet om regulering af kamphandlinger og kan derfor ikke benyttes som et regelsæt for sådanne.¹³¹ De først indsatte specialstyrker skulle ifølge beslutningsforslaget operere under et 'robust mandat for magtanvendelse', uden at komme nærmere ind på hvad det omfattede.¹³² Kravene til *ius in bello* blev altså ikke direkte adresseret direkte i nogen af beslutningsforslagene, men da Danmark er tiltrådt Genève- og Haag konventionerne måtte man forvente, at disse ville blive overholdt og, at de var en implicit accepteret præmis for vedtagelsen af beslutningsforslagene.

Men begivenheder gør, at politikerne alligevel undervejs i perioden tvinges til at tage stilling til både proportions- og diskriminations kriteriet. I marts 2002 dør 3 danske ammunitionsryddere, mens de er i færd med at demontere et missil i den afghanske hovedstad Kabul. Hændelsen modtages med stor sympati, og flere af folketingets medlemmer udtaler sig i forbindelse hermed i en artikel i dagbladet Politiken. Statsminister Anders Fogh Rasmussen føler blandt andet: "*Stor sorg og bestyrtelse*", men siger efterfølgende:

*"Det er fortsat en utroligt vigtig del af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, at vi yder vort bidrag til kampen mod den internationale terrorisme, men også til at sikre og genoprette ro og orden i et land som Afghanistan"*¹³³

130 B45. (Som fremsat)

131 FN pagtens kapitel VII omhandler 'forholdsregler over for trusler mod freden, fredsbrud og angrebshandlinger', og regulerer på et overordnet plan sikkerhedsrådets muligheder i tilfælde af sådanne. Kilde: FN pagten. URL: <http://www.unric.org/da/fn-pagten> Citeret 08-07-2011.

132 B37. (Som fremsat) Stk. IV.

133 Dagbladet Politiken: *Enigt Christiansborg. Indsatsen fortsætter*. 6. Marts, 2002. URL: <http://politiken.dk/indland/ECE27779/enigt-christiansborg-indsats-fortsætter/> Citeret 23-06-2011.

Hændelsen kobles altså straks sammen med en stillingstagen til om det er prisen værd. Keld Albrechtsen fra Enhedslisten siger i samme tråd:

”...ulykken må ikke få os til fra dansk side at afstå fra at medvirke i en fredsbevarende mission. Vi skal ikke holde op med at sende soldater ud, når det er nødvendigt, og når Danmark har et medansvar for at forebygge krig.”¹³⁴

Soldaterne har altså ifølge Keld Albrechtsen medvirket til at forebygge krig, hvorfor man ud fra et konsekvensialistisk synspunkt kan argumentere for at tabet af liv i denne sammenhæng muligvis vil redde endnu flere liv i en anden. Og ikke bare i Afghanistan har indsatsen gjort en forskel, men også i Danmark har indsatsen betydet mere sikkerhed som det fremgår af Poul Nyrup Rasmussens kommentar: *”De har bidraget med deres liv til at skabe fred i verden, og dermed også sikret en bedre fremtid for Danmark.”¹³⁵* Og endelig slår Bendt Bendtsen fast: *”Det er i frihedens, fredens og demokratiernes tjeneste, at tre danske soldater i dag har mistet livet...”¹³⁶* Fælles for alle partierne er, at de tilskriver værdien af den øgede sikkerhed, kampen mod terrorisme og det at kæmpe i friheden, fredens og demokratiets tjeneste som værende højere end det tab som tabet af liv er. De forholder sig altså til forholdet imellem de to 'tal', hvilket er en del af hensynet til proportionskriteriet. Hvad der yderligere er værd at lægge mærke til i artiklen er selve navnet på artikel: ”Enigt Christiansborg. Indsatsen fortsætter”. Altså er artikel i sig selv formentlig frembragt ved at stille spørgsmålstejn ved om tabet skulle have indflydelse på den fortsatte indsats.

På samme tidspunkt som minerydderne mistede livet, skete der i Afghanistan nogle begivenheder, som dog først senere kom frem i den danske offentlighed. Da dokumentarfilmen ”Den hemmelige krig”¹³⁷ (sendt den 4. december 2006), afslørede, at danske specialstyrker havde overleveret fanger til amerikansk varetægt opstod der en diskussion i relation til diskriminationskriteriet. Den amerikanske præsident Georg W. Bush havde den 13. november 2001 udstedt den såkaldte 'Executiv Order'¹³⁸ hvori han fastslog, at terrorister herunder medlemmer af al-

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Gulbrandsen, Christoffer: *Den hemmelige krig*. Produceret af Cosmos Doc, 2006.

¹³⁸ Military order of November 13, 2001. *Detention, Treatment, and Trial of Certain Non-Citizens in the War Against Terrorism*. URL: <http://www.fas.org/irp/offdocs/eo/mo-111301.htm> Citeret 23-06-2011.

Qaida, ikke skulle opfattes som 'lovlige kombattanter' og dermed gives krigsfangerrettigheder. Denne ordre blev af den amerikanske forsvarsminister Donald Rumsfeld den 19. januar 2002 udvidet til også at gælde for medlemmer af Taleban dog med den klausul, at man i så vidt omfang som muligt skulle forsøge at behandle fangerne humanitært. Dermed skulle fanger, som blev taget i krigen mod terrornetværk i Afghanistan hverken tildeles krigsfangerrettigheder eller civile rettigheder, og dermed ikke beskyttelse af Haag- og Genevekonventionerne. I Danmark havde Juridisk Tjeneste i Udenrigsministeriet dog allerede dagen før, altså den 18. januar, i en række notater kaldet 'beredskabstalepunkter' vurderet, at alle fanger taget i krigen mod terrornetværk i Afghanistan af danske soldater skulle behandles efter gældende folkeret.¹³⁹ Sagen kom dog i dansk politik og medier til at handle om, hvorvidt den danske regering havde været klar over, at USA havde indtaget denne position, og derfor skulle have undladt at stille danske styrker til rådighed. Og havde regeringen været klar over denne problemstilling havde de så fortiet den for folketinget, og derved gjort sig skyldig i vildledning. Diskussionen var lang og kontroversiel, men kom i høj grad til at dreje sig om der var beviser nok til at kunne rejse en rigsretssag mod statsminister Anders Fogh Rasmussen eller om instruktøren Christoffer Guldbrandsen, og Danmarks Radio havde begået dårlig journalistik.¹⁴⁰ Derfor druknede spørgsmålet om hvem der havde ansvaret for, at danske soldater ikke havde ageret i overensstemmelse med gældende folkeret, og aflede derfor ingen speciel debat i medierne.

Hvad der altså er karakteristisk for behandlingen af disse to begivenheder i medierne og blandt politikere er, at både kriteriet om proportionalitet og diskrimination spiller en rolle i en diskussion om krigen fortsatte retfærdiggørelse. I tilfælde med ammunitionsrydderne, handlede det om proportionsforholdet mellem tab af soldaternes liv, kontra de opnåede værdier i form af sikkerhed, både internationalt og nationalt samt en konsekvensialistisk afregning af tabet af deres liv kontra fremtidige tab af liv i andre krige. Og i tilfældet med specialstyrkernes udlevering af fanger til amerikanerne handlede det om, hvorvidt Danmark indirekte havde gjort sig skyldig i ikke at overholde princippet om korrekt diskrimination mellem civile og soldater.

139 DR.dk: Kopi af 'beredskabstalepunkter' 1-2-3. URL:
<http://www.dr.dk/DR2/Hemmelig/Emne+6/20061127131101.htm> Citeret 24-06-2011.

140 DR.dk: *Statsministeren vil have DR undersøgt*. URL:
<http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2007/01/25/064755.htm> citeret 24-06-2011.

Delkonklusion over B37 og B45:

På godt en måned havde det danske folketing altså besluttet sig for at deltage i to missioner af vidt forskellig karakter og med vidt forskellige legitimering. Den første mission var en ren militær indsats drevet som en 'klassisk' krig, og forsøgt legitimeret som en sådan. Danmark var (indirekte) under angreb, og var derfor nødsaget til at slå militært igen. Problemet for denne krig er dog, at for at opnå legitimering, ifølge teori om retfærdig krig, er man nødsaget til at acceptere denne første præmis, som jeg og medlemmer af folketinget, vil mene falder for et tidskrav. Den indledende militære operation var allerede så langt fremskreden, at det er svært at argumentere for, at der stadig var en reel trussel mod vores sikkerhed. Og ej heller vil kravet blive opfyldt skulle man søge at legitimere indsatsen som et forebyggende angreb, da kun et af kravene til at kunne legitimere det som et sådan var til stede. Og da jeg vil mene, at alle de efterfølgende argumenter beror på dette første kriterium, har jeg svært ved at se, hvordan krigen kunne accepteres som værende retfærdig. Men årsagen til hvorfor der så ikke var mere kritik af krigen end der var, tror jeg, skal findes i det faktum, at USA på den anden side var i sin gode ret til både, at udføre et selvforsvarsangreb og sidenhen at straffe angriberen i henhold til FN reglerne. Og som min analyse viser, var der i perioden efter terrorangrebet en stor opbakning i Danmark til at gennemføre en militær aktion skulle de andre NATO lande vise sig at gøre det, hvilket de gjorde i krigen i Afghanistan. Som jeg ser det var legitimeringen af krigen altså meget dårlig, men kunne alligevel gennemføres på grund af den store sympati USA nød på dette tidspunkt. Den efterfølgende FN mission, vil jeg derimod mene, opfylder alle kriterierne for en retfærdig krig, hvilket da også blev afspejlet i, at den blev vedtaget af et enigt folketing. Hvad angår kravene til *jus in bello*, så blev de også behandlet i forbindelse med B37 og B45, dog første senere i forbindelse med, at visse begivenheder tvang politikerne til det. Vedrørende tabet af de tre ammunitionsryddere, var der bred enighed i folketinget om, at det var et beklageligt, men acceptabelt tab, men jeg vil dog antage, at accepten var betinget af, at det skete under FN missionen og ikke under den amerikanske ledede krig. Var det sket i forbindelse med udsending af specialstyrker, vil jeg formode, at kritikken både i medierne og politisk i langt højere grad havde gjort sig gældende, da tabet så ville være blevet målt i sammenhæng med den fortsatte kamp mod terrornetværk, i

stedet for, at se den i forbindelse med en humanitær indsats, hvor det var muligt at lave komparative målinger af enslydende værdier, såsom antallet af liv.

Beslutningsforslag B57:

Næsten gang, at Danmark valgte at styrke sit engagement i Afghanistan var i december 2003 med beslutningsforslag B57.¹⁴¹ Beslutningsforslaget var en bemyndigelse til udvidelse af det danske engagement i Afghanistan med en tidsbegrænset forstærkning på ca. 40 personer i perioden januar til marts 2004 i form af en kommunikations og informationsenhed. Og fra midten af januar 2004 af, med yderligere fem til ti personer som støtte for den danske generalmajor som skulle være næstkommanderende i ISAF. I tiden fra de første beslutningsforslag til dette, var der dog sket visse ting, som havde en betydning for betydningen af dansk deltagelse i Afghanistan.

Den 12. oktober 2002, sprang en bilbombe uden for et diskotek på den indonesiske ø Bali, og dræbte ca. 200 mennesker, blandt dem tre danske kvinder. Bagmanden bag bomberne blev senere identificeret som ledende medlem af Jamaah Islamiyah, en islamistisk gruppe, som den 25. oktober 2002 af FN bliver tilføjet den liste af terrorgrupper, som er en del af al-Qaida.¹⁴² Dermed havde al-Qaida nu også ramt danskere i deres kamp mod vesten. Derudover havde USA i 2003 rettet sit fokus mod Irak som man mente udviklede masseødelæggelsesvåben. Derfor valgte USA i marts 2003 at påbegynde et angreb på Irak, som mandede ud i den fulde 'erobring' af landet allerede den 1. maj 2003. Danmark valgte med folketingsbeslutning B118¹⁴³ den 18. marts 2003 at deltage i denne krig mod Irak, og efter afslutningen af de egentlige kamphandlinger med folketingsbeslutning B165¹⁴⁴ at deltage i en multinational sikringsstyrke i Irak. Og endelig var den centrale koordinering med FN missionen i Afghanistan overgået til NATO, da det logistisk havde vist sig problematisk med skiftende ledere af missionen. Dette betød

141 B57: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. URL: http://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20031/beslutningsforslag_oversigtsformat/B57.htm Citeret 27-06-2011.

142 FN pressemeddelelse. 25-10-2002. URL: <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/SC7548.doc.htm>

143 B118: Forslag til folketingsbeslutning om dansk deltagelse i en multinational indsats i Irak. URL: http://webarkiv.ft.dk/Samling/20021/beslutningsforslag_oversigtsformat/B118.htm Citeret 27-06-2011.

144 B165: Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Irak. URL: http://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20021/beslutningsforslag_som_fremsat/B165.htm Citeret 27-06-2011.

i realiteten at den FN ledede krig i Afghanistan, nu var en NATO krig. Hermed var Danmark nu involveret i både de to aktioner i Irak og de to aktioner i Afghanistan. Sidste del af B37 blev afsluttet den 30. september 2003, hvor de danske jagerfly, som havde deltaget fløj hjem.

Første taler i 1. behandlingen af beslutningsforslaget var Ulrik Krag fra Venstre, som redegjorde for den retfærdige grund til den fortsatte indsats. Denne gang handlede det om, at Afghanistan havde været en terror-rede under Taleban og, at angrebet 11. september 2001 havde været den *casus belli*, som havde retfærdiggjort det indledende angreb. Autoriteten til krigen blev altså også hentet fra samme sted som B37, nemlig fra FN's resolutioner vedrørende Afghanistan og dets rolle som arnested for international uro.¹⁴⁵ Forskellen på de tidligere resolutioner og den 'nye' FN resolution 1510 (2003)¹⁴⁶ var, at hvor mandatet tidligere havde dækket Kabul og omegn, dækkede det nu hele Afghanistan, hvorfor en betydelig større indsats måtte forventes. De eksplicitte intentioner med beslutningsforslaget var dog stadig de samme nemlig at: *"...medvirke til at give den politiske overgangsproces og genopbygningsindsatsen de rette sikre rammer."* og: *"Et fortsat og styrket dansk bidrag til den internationale militære tilstedeværelse i Afghanistan vil sende et klart signal om et fortsat helhjertet dansk engagement i landets fremtid."*¹⁴⁷ Venstres ordfører Ulrik Kragh tilføjer dog i behandlingen: *"Danmark kan gøre en positiv indsats i Afghanistan med dette bidrag til indsatsen mod international terrorisme..."*¹⁴⁸ Altså en intention hentet fra det tidligere beslutningsforlag B37 vedrørende, at kampen nu også skulle indbefatte kamp mod terrorisme. På det første punkter var der altså intet nyt mens, at terrorbekæmpelse nu igen var en del af intentionerne.

Med B57 startede der dog en diskussion om sidste udvej og sandsynlig succes. Ordfører fra Venstre Ulrik Kragh noterer i sin ordførertale at: *"For at Afghanistan kan komme videre i sin demokratiseringsproces, er der behov for yderligere sikkerhedsstyrker i Afghanistan..."*¹⁴⁹ og sætter dermed lighedstegn mellem mængden af sikkerhedsstyrker, og muligheden for at komme videre i den demokratiske proces. Den første til at argumentere imod dette er Villy Søvnald fra SF, som i forbindelse med en diskussion om den egentlige sikkerhedssituation i Afghanistan siger: *"...og jeg synes, det bør give anledning til nogen overvejelser om krig som konfliktløsning ikke kun i*

145 B57. (1. behandling)

146 FN's sikkerhedsråd resolution 1510. (2003) URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/555/55/PDF/N03555555.pdf?OpenElement> citeret 29-06-2011.

147 B57. (Fremsættelsestale)

148 B57. (1. Behandling)

149 B57, (1. behandling)

forhold til diskussionen om Afghanistan, men også den forudgående diskussion om Irak."¹⁵⁰, og siger yderligere: "...det vi så skiller på, [...], er troen på militære svar. [...] Jeg synes selv, at hovedproblemet i Afghanistan er den humanitære situation."¹⁵¹ Det som er anken for SF er, at de ikke mener, at et militært svar er løsningen men, at der skal en opprioritering af det humanitære til. Rationalet for denne anke forklares efterfølgende som beroende på det faktum, at de eneste mulige erhverv i Afghanistan er at være opiumsbonde eller at melde sig under en "krigsherres fane", hvorfor yderligere militært pres ikke vi hjælpe noget.¹⁵² Til problemet melder Per Stig Møller sin enighed, men noterer samtidig, at regeringen mener, at den to-strengede strategi med militær og humanitær indsats er den rigtige. Dette understøttes af erfaringer fra Irak, hvor det på dette tidspunkt endnu ikke havde været muligt at sikre den militære kontrol, hvorfor en humanitær indsats ej heller var mulig.¹⁵³

Men også udsigten til sandsynlig succes begyndte der med dette beslutningsforslag at blive stillet spørgsmålstegn ved. I fremsættelsen af beslutningsforslaget skriver Per Stig Møller ellers indledningsvis at: "*Den afghanske hær og politikstyrke er under genopbygning, men vil først om et par år selvstændigt kunne varetage sikkerhedsopgaverne. I mellemtiden er det internationale samfunds bidrag afgørende for at fremme sikkerheden i landet, herunder i de afghanske provinser.*"¹⁵⁴ Det, som der altså lægges op til er, at de afghanske hær- og politienheder i en nær fremtid skal kunne overtage kontrollen med landet, hvorfor en dansk militær indsats derfor må forventes at blive kortvarig i størrelsesordenen et par år eller lidt mere. Og også udsigten til, at afghanerne selv kan overtage styringen med landet præsenteres som værende positive i Per Stig Møllers fremsættelsestale: "*Den ambitiøse tidsplan for demokratiseringsprocessen, som blev vedtaget i Bonn, er hidtil gennemført tilfredsstillende. [...] Det afghanske samfund er på vej mod demokratiske tilstande.*"¹⁵⁵ Så alt i alt måtte man på baggrund af beslutningsforslaget vurdere, at udsigten til succes var god. Villy Søvnald fra SF stiller dog også spørgsmålstegn ved dette, da han noterer, at beslutningsforslaget også indeholder sætninger som: "*Der er på trods af markante fremskridt, alvorlig bekymring for den fortsatte stabilitet og for sikkerhedssituationen i Afghanistan. [...] Den afghanske overgangsregering har under henvisning til den forværrede sikkerhedssituation,...*"¹⁵⁶ Situationen i Afghanistan er altså på vedtagelsestidspunktet

150 B57. (1. behandling)

151 Ibid.

152 Ibid.

153 Ibid.

154 B57. (Skriftlig fremsættelse)

155 B57. (Som fremsat)

156 B57. (1. behandling)

ikke den, at den militære intervention har haft en positiv effekt, men snarer, at situationen er forværret, hvorfor SF vælger at stille spørgsmålstejn ved udsigten til succes med en øget militær indsats. Problematikken lægger sig op af indvendingen mod mere militær som den rette løsning, da det bliver et 'hønen eller ægget' problem, om man først skal sikre den humanitære hjælp med militær, eller om man skal aflaste det militære med øget humanitær hjælp. Også Enhedslisten mener, at en øgning af den militære indsats er en dårlig vej at gå, og Søren Søndergaard siger: *"...USA's allieredes strategi har bestemt ikke været nogen succeshistorie. Selv ikke Al-Qaeda-styrkerne eller Taleban er nedkæmpet. Sidstnævnte har oven i købet fået en renæssance."*¹⁵⁷ hvilket får ham til at konkludere: *"I bedste fald er vi på vej til en situation, hvor gamle fejltagelser rettes op; i værste fald på vej mod en konsolidering eller en forstærket borgerkrig, for der er ikke fred i Afghanistan."*¹⁵⁸ Grunden hertil, skal ifølge Enhedslisten findes i den taktik som både den af USA ledede krig mod terror, og den på dette tidspunkt af NATO ledede mission til støtte for den afghanske overgangsregering. Begge havde indladt sig med lokale krigsherrer i et forsøg på at skabe sikkerhed i de forskellige provinser, hvorved de ifølge Enhedslisten altså havde gjort sig skyldig i at skabe en grobund for en intensiveret borgerkrig, som allerede havde varet i over 20 år. Eksemplet, vil jeg mene, ville vinde genklang hos Michael Walzer, forudsat, at vi accepterer præmissen om, at en borgerkrig er under optrapning, da han, som beskrevet i teorien mener, at udenlandske partnere har en pligt til at trække sig ud af en konflikt, hvis man vurderer den som værende en borgerkrig. Både af hensyn til den civile borger, som derved ville se sig nødsaget til at kæmpe, og af hensyn til soldaten, som på sigt kæmper en umulig kamp.

I en tabel ville argumentationen for B57 se således ud:

Retfærdig grund:	Angrebet på USA. Humanitær indsats.
Legitim autoritet:	FN.
Rette intentioner:	Humanitær. Signal om helhjertet indsats i Afghanistan. Terrorbekæmpelse.
Sandsynlig succes:	God.
Sidste udvej:	Militær en forudsætning for det humanitære.

Beslutningsforslag B57, som var den første udvidelse af FN missionen i Afghanistan mødte, i modsætning til den første beslutning om indsats i Afghanistan,

157 B57. (1. behandling)

158 Ibid.

kritik i behandlingen. Både SF og Enhedslisten valgte at stille spørgsmålstejn ved to af kriterierne for den retfærdige krig, hvorfor begge partier også valgte at stemme imod beslutningsforslaget.

I medierne har jeg ikke fundet nogen væsentlig vurdering af dette beslutningsgrundlag, og ej heller har jeg i hverken beslutningsgrundlaget eller i medierne fundet nogen diskussion vedrørende kriterierne for *jus in bello*, hvilket jeg formoder hænger sammen med den store fokus, der på dette tidspunkt var på krigen i Irak, hvor danske soldater også var involveret. En krig, som for øvrig afledte voldsom diskussion om alle punkter i den retfærdige krig og som, jeg vil mene, sidenhen har opnået status af en uretfærdig krig. Beslutningsforslag B57 blev vedtaget med 102 stemmer mod 9.

Beslutningsforslag B43:

Den 17. september 2004, forlængede FN sit mandat i Afghanistan indtil oktober 2005,¹⁵⁹ og i den forbindelse ønskede den danske regering at bidrage yderligere til indsatsen med et C-130 transportfly samt støttepersonel til dette. Forslaget B43 som blev fremsat den 4. november 2005 blev præsenteret meget lig B57, men adskilte sig alligevel på enkelte punkter som jeg derfor vil analysere lidt nærmere. I den skriftlige fremsættelse siger Per Stig Møller: *"Den Afghanske hær og politistyrke er under genopbygning, men kan fortsat ikke selvstændigt varetage sikkerhedsopgaverne."*¹⁶⁰ Hermed er tidshorizonten ændret fra at være på et par år til nu ikke at have nogen. Dog er ordfører fra Venstre, Ulrik Kragh, optimistisk med hensyn til indsatsen vedrørende nedkæmpelsen af al-Qaida og Taleban for som han siger: *"Taleban og al-Qaidas greb om landet er heldigvis reduceret til enkelte lommer, som grundet den amerikanske indsats har rigeligt at gøre med at undgå at blive taget til fange."*¹⁶¹ Altså den samme argumentation, som blev brugt 3 år tidligere i beslutningsforslag B37, hvorfor det er svært at se, at det skulle være noget godt argument.

I behandlingen af dette beslutningsforslag stilles der nu også spørgsmålstejn ved kravene til *jus in bello*. Villy Søvnald opsummerer i hans ordførertale hvorfor SF ikke vil stemme for en udvidelse af det danske engagement i Afghanistan, da det

159 FN's sikkerhedsråds resolution 1563 (2004). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/514/61/PDF/N0451461.pdf?OpenElement> Citeret 30-06-2011.

160 B43: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. URL: http://www.ft.dk/samling/20041/beslutningsforslag/B43/som_fremsat.htm#dok Citeret 30-06-2011.

161 B43. (1. behandling)

ville kræve et samarbejde mellem Danmark og et USA som ifølge Villy Søvndal har gjort sig skyldig i at krænke gældende internationale konventioner.¹⁶² Kritikken er blandt andet opstået i forbindelse med en tv-udsendelse, hvor amerikanske helikopterpiloter angiveligt skyder mod flygtninge og altså ikke overholde kravene til diskrimination. Kritikken besvares af Helge Adam Møller fra Konservativt Folkeparti, som i hans forklaring opstiller en analogi bestående af det engelske bombardement af den franske skole i København under 2. Verdenskrig, hvor det egentlige mål havde været det ved-siden-af liggende Shellhus, som fungerede som Gestapos hovedkvarter.¹⁶³ Ligheden imellem de to episoder skal ifølge Helge Adam Møller altså findes i at, : *"De gjorde det jo altså ikke med vilje. De gjorde det tværtimod for at hjælpe nogen, og så skete der en fejl."*¹⁶⁴ Hvad Helge Adam Møller altså her prøver at forklare er tilsyneladende, hvad Michael Walzer ville kalde for reglen om 'dobbelteffekt', hvorfor angrebet ikke kan siges at være ondt i sig selv. Jeg vil dog mene, at det er en svag analogi,¹⁶⁵ og vil desuden mene, at den ikke kan retfærdiggøres med udgangspunkt i princippet om dobbelteffekt, hvilket jeg vil prøve at forklare hvorfor. At handlingen er god i sig selv, eller i det mindste ligegyldig i forhold til det mål man søger at opnå, er svært at argumentere for, da helikopterangrebet tilsyneladende er et intenderet angreb rettet imod de personer som rammes. Hvis dette er accepteret er det også svært at udlede krav nummer to nemlig, at den direkte effekt skulle have noget militært formål. Det er så muligt, at punkt nummer tre kan opfyldes nemlig, at intentionen er god forudsat, at piloten mente der var tale om fjendtlige soldater, men også det fjerde punkt nemlig, at effekten skal opveje den onde gerning vil være svært at finde beviser for, hvis de ramte alene udgjorde civile mål og dermed ikke 'opvejede' nogen værdi. Dermed vil jeg ikke mene, at der kan findes nogen moralsk retfærdiggørelse af et sådan angreb forudsat at præmissen om, at det var civile som der blev skudt imod holder. Derimod opfylder Helge Adam Møllers analogi næsten kravene bortset fra, at det vil være svært at argumentere for at afbrænding af Gestapos hovedkvarter, og dermed deres arkiv over modstandsfolk, kan opveje tabet af 183 børns liv, da livs intrinsiske værdi, som tidligere beskrevet, ikke kan overføres til personer, som ikke allerede er døde.

162 B43. (1. behandling)

163 B43. (1. behandling)

164 B43. (1. behandling)

165 For at en analogi skal være stærk, skal den overholde to krav. 1: den skal indeholde et stort antal relevante ligheder. 2: Den må ikke indeholde relevante forskelle. Pagani, Julian; Fosl, Peter S.: *The Philosopher's Toolkit*. Blackwell Publishing, 2003.

Helge Adam Møller fastholder dog, at det er vigtigt, at alle love og regler for krig bliver overholdt, og noterer sig samtidig, at alle soldater, som ikke kan finde ud af at overholde krigens regler ikke længere er soldater men er kriminelle og vil blive straffet som sådan. Dog mener han modsat Villy Søvnald, at det er en fejlslutning at sige, at fordi visse amerikanske soldater ikke kan finde ud af at overholde reglerne så gælder det for alle amerikanske soldaterne.¹⁶⁶

I tabelform ville punkterne for legitimeringen af denne beslutning se således ud:

Retfærdig grund:	Angrebet på USA. Humanitær indsats.
Legitime autoritet:	FN.
Rette intentioner:	Humanitær indsats. Signal om helhjertet indsats i Afghanistan. Terrorbekæmpelse.
Sandsynlig succes:	Stadig god, men nu uden tidshorisont.
Sidste udvej:	Militær en forudsætning for det humanitære.
Diskrimination:	Krigen love skal overholdes, men dør civile er det acceptabelt forudsat, at princippet om dobbelteffekt er overholdt.

SF og Enhedslisten valgte sammen med det grønlandske medlem af Inuit Ataqatigiit at stemme imod forslaget, som blev vedtaget med stemmerne 96 mod 12.

Delkonklusion over B57 og B43:

Hvad der skulle ligne en, på dette tidspunkt, ikke militær udvidelse af den hidtidige FN mission havde altså ændret sig væsentlig i karakter. Den oprindelige af USA ledede krig mod terrornetværk i Afghanistan blev kørt sideløbende, men fik ikke yderligere opbakning i Danmark, som i stedet valgte at støtte yderligere op om hvad der nu reelt set var en NATO mission. Legitimeringen kom dog nu til at spille på begge de strenge, som havde dannet grundlag for de indledende to beslutninger nemlig den humanitære indsats og angrebet på 'os' i form af vores alliancepartner USA. Abonnerede man ikke på den ene, kunne man altid henvise til den anden. Dermed havde man nu EN krig baseret på to grundlag. Men hvor den første militære udsendelse havde syntes uretfærdig, og med udgangspunkt i hvad man kunne anse for at være en noget søgt autoritet, var autoriteten nu direkte at finde i en

¹⁶⁶ B43. (1. behandling)

FN sanktion, hvilket gav hele krigen en meget stærkere hjemmel. Fra denne autoritet kunne man nu også udvide intentionen fra blot at være en humanitær indsats til nu også at omfatte signalering til USA, samt kamp mod international terrorisme. Den sidste intention vil jeg formode på dette tidspunkt har været nem at sælge, grundet det nylige terroranslag, hvor danskere mistede livet til al-Qaida terrorister. Koblingen mellem indsatsen i Afghanistan og kampen mod al-Qaida har på dette tidspunkt synes åbenlys, hvorfor jeg vil formode, at det nemt har kunnet inddrages i intentionerne. Legitimeringen af den øgede militære indsats, kontra en øget humanitær indsats, blev også i disse beslutningsforslag dygtigt legitimeret via en henvisning til, at situationen i Irak på dette tidspunkt havde godtgjort, at den eneste farbare vej var en øget militær indsats. Og i Afghanistan var der ligefrem udsigt til en hurtig sejr om end, at udsigten blev reduceret undervejs.

Jeg vil dog mene, at det faktisk er muligt yderligere at kritisere det skift som skete med udvidelsen af den afghanske regerings interessesfære fra området omkring Kabul til hele Afghanistan og, at det i realiteten er ødelæggende for præmissen om, at krigen i Afghanistan stadig var at anse for en humanitær intervention. Ifølge Michael Walzer findes der to slags legitime interventioner. Den humanitære og mod-interventionen. Mod-interventionen er hvor et udefrakommende land indblander sig i en borgerkrig så en magtbalance oprettes for derefter at trække sig ud, mens den humanitære som beskrevet er en hvor et udefrakommende land reagere på rystende hændelser, og angriber den undertrykkende part for derefter at trække sig ud igen.¹⁶⁷ Beslutningsforlag B43 og B57, som blev vedtaget henholdsvis to og tre år efter krigsudbruddet, vil jeg mene, havde mistet rette til begge disse prædikater. Mod-interventions prædikatet blev mistet tidligt, da Taleban mistede magten i langt størstedelen af landet allerede i de første måneder af krigen, hvorfor det er svært at argumenterer for, at de stadig havde et magtovertag. Så hvad der argumenteres for i beslutningsforslagene er, at krigen er tæt på vundet samtidig med, at man prøver at sælge krigen som en humanitær intervention. Jeg vil tro, at Michael Walzer snarere ville mene, at hvad man foretog sig var at blande sig i en borgerkrig på den ene sides part, hvormed man mister den retfærdiggørelse, som ligger i en humanitær intervention forudsat, at man forsøgte at legitimere sin indsats som en hjælp til den ene side i dennes kamp mod den 'onde' anden side. Dermed efterlader det missionen med en retfærdig

¹⁶⁷ Walzer. Side 101-104.

grund, som består af et svar på angrebet på USA, hvilket jeg allerede i den første delkonklusion påpegede stod svagt. Og ligeså, hvis vi forudsætter, at vi kan fjerne humanitær intervention fra de resterende kriterier for at føre krigen, efterlader det argumentationen med en meget lig den, som lå til grund for B37, dog med en nu dårligere udsigt til at vinde krigen hurtigt.

Beslutningsforlag B64:

I perioden fra B43 var blevet vedtaget til det danske folketing igen skulle tage stilling til et beslutningsforlag vedrørende indsatsen i Afghanistan var der sket ting, som havde afgørende betydning for det fortsatte engagement i krigen. Danmark havde på dette tidspunkt omkring 500 soldater indsat i de stadig mere voldsomme kampe Irak, hvoraf to var døde i kamphandlinger.¹⁶⁸ Desuden havde morgenavisen Jyllands Posten offentliggjort 12 tegninger af profeten Muhammed, som resulterede i, hvad der blev kendt som, 'Muhammed-krisen', hvor Danmark kom i, hvad medierne kaldte, 'den største danske udenrigspolitiske krise siden 2. Verdenskrig'.¹⁶⁹ Og i London havde terrorister endnu engang slået til og havde dræbt 56 mennesker og såret mindst 700, da bomber sprang den 7. juli 2005 om bord på 3 undergrundstog og en bus.

12. januar 2006 fremsatte udenrigsminister Per Stig Møller beslutningsforlag B64 om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.¹⁷⁰ Forslaget adskilte sig i væsentlig grad fra de foregående forslag vedrørende det danske bidrag da, hvad der denne gang blev foreslået, var egentlige kamptropper, som skulle indsættes i det usikre og ikke-kontrollerede sydlige Afghanistan. Og desuden blev det nu eksplicit udtrykt, at missionen skulle samarbejde med den amerikanske operation i Afghanistan, hvorfor opgaven også kom til at omhandle jagt på terrorister. I alt skulle der sendes yderligere 290 danske soldater, hvilket ville forøge det samlede danske bidrag til 360 personer. Af fremsættelsestalen fremgår det hvorfor, at regeringen mener, at en øgning af det militære engagement er den bedste løsning, da som der står: *"Udstrækning af sikkerhed til hele Afghanistan er en forudsætning for, at de internationale styrker på sigt kan trække sig*

168 Dagbladet Politiken: *De dræbte danske soldater*. 5. marts, 2007. URL: <http://politiken.dk/debat/kroniker/ECE257571/de-draebte-danske-soldater/> Citeret 01-07-2011.

169 Berlingske Tidende: *Tidslinje, Muhammedkrisen*. 25. februar, 2008. URL: <http://www.b.dk/danmark/tidslinje-muhammed-krisen> Citeret 01-07-2011.

170 B64: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. URL: http://www.ft.dk/samling/20051/beslutningsforslag/B64/som_fremsat.htm#dok Citeret 01-07-2011.

ud af Afghanistan, og ydermere en forudsætning for at Al-Qaida og Taliban ikke igen får mulighed for at få fodfæste og benytte området til etablering af træningslejre for terrorister.”¹⁷¹

Så ud over at have gjort det militære engagement til en forudsætning for succes, havde intentionerne nu fået den ekstra dimension, at et mål var at få egne styrker hjem. Målet om hjemtagning af egne styrker er dog et, som i den nye plan har noget længere udsigter, da den gøres betinget af endnu ikke besluttede ting. Afghanistan deles med den nye plan ind i 4 zoner, som alle skal stabiliseres før der kan blive tale om en tilbagetrækning. Problemet er dog, at kun de tre af zonerne er under stabilisering, hvoraf den tredje er den netop påbegyndte sydlige zone, mens påbegyndelse af den 4. og sidste zone kræver, at ”NATO's medlemslande stiller bidrag til rådighed for operationen.”¹⁷²

Kritikken af dette beslutningsforlag, kom i høj grad også til at spille på udsigten til succes, samt hensyn til kravene til *jus in bello*. I 2. behandlingen af forslaget, var det SF som stillede spørgsmål til udsigten til succes, da Holger K. Nielsen sagde:

”Vi risikerer at få en helt parallel situation til den, man kender i Irak. Vi får ikke skabt ro og stabilitet, men bliver medvirkende årsag til, der bliver hældt yderligere benzin på bålet, fordi vi kommer op mod en giftig cocktail af økonomiske, religiøse og politiske interesser - i virkeligheden det samme, som Sovjet kom op mod, da de var i Afghanistan i 1980'erne”¹⁷³

Dermed benyttes der to velkendte eksempler på situationer, som har en lang række lighedspunkter og som formindsker udsigten til succes. Først henvises til den sideløbende situation i Irak, som ikke var blevet forbedret i perioden fra krigen ellers blev erklæret for vundet, men i stedet var eskaleret i sekterisk vold. Altså en tidsnær og, på en lang række punkter, analog situation til den i Afghanistan. Og for det andet henvises der til krigen som Sovjetunionen førte i Afghanistan, (1979-1989) og som endte med at Sovjetunionen måtte trække sig ud efter 10 års frugtesløs kamp. Denne analogi er yderligere interessant, da det er den samme analogi som Bin Laden benytter sig af i krigserklæringen fra 1996 og som tjener

171 B64. (fremsættelsestalen)

172 Ibid.

173 B64. (2. behandling)

som grundlag for at sikre kriteriet for udsigten til sandsynlig succes for al-Qaida. Og ikke bare har vi historien mod os, men nu har vi også en forværret situation for de danske soldater, om hvilket Holger K. Nielsen siger:

”Vi må gå ud fra, at der er gået rygter om Danmarks holdning til islam, og derfor må vi samtidig regne med, at de mennesker, vi skal befri, har fået at vide, at de danske soldater kommer fra et land, som krænker deres religiøse tro

- et land, som næsten er i krig mod den islamiske verden.

Det er jo helt håbløst, både for de danske soldater og selvfølgelig også, når det gælder om at skabe stabilitet.

På baggrund af denne krise er vi simpelt hen nødt til at vurdere, om danske soldater er egnede til at skabe stabilitet i områder, hvor lokalbefolkningen har den opfattelse, at danskerne er et antimuslimsk folk, et folk, som krænker deres religiøse overbevisning, og et folk,

som ikke tager dem alvorligt”¹⁷⁴

Situationen har altså med Muhammedkrisen udviklet sig til, at vi nu, ifølge Holger K. Nielsen, næsten er at betragte som værende i krig med hele den islamiske verden, hvorfor yderligere dansk militær indsats er helt håbløs. Udsigten til sandsynlig succes vurderes altså i dette eksempel af hensyn til den danske soldat, som skal kæmpe en kamp imod en overmagt, og derfor ikke kan gøre sig forhåbninger om at vinde. Uden at tage yderligere stilling til analogierne henviser udenrigsminister Per Stig Møller til, at der er blevet foretaget en meningsmåling i Afghanistan, som siger at 46 pct. af befolkningen mener, at ISAF styrkerne er meget effektive og desuden har Muhammedtegningerne været drøftet med den afghanske præsident Karzai, som havde udtalt, at han var glad for den danske regerings behandling af sagen og, at han desuden var glad for den danske tilslutning til styrken i landet.¹⁷⁵ Altså at forstå, at der ikke var nogen grund til, at krisen skulle have gjort udsigten til succes dårligere og ej heller til, at der i den afghanske befolkning var nogen udtalt modstand imod ISAF styrkerne.

I udvalgsarbejdet blev der som sagt stillet en lang række spørgsmål vedrørende Danmarks rolle i missionen, og ud af de 96 drejede de 15 sig direkte om

174 B64. (2. behandling)

175 B64. (2. behandling)

fangers rettigheder. Hvorfor at spørgsmålene om fangers rettigheder nu blev interessant var ikke blot fordi, at danske soldater nu skulle involveres i direkte kamphandlinger, men også fordi at missionen nu næsten blev slået sammen med den amerikanske "Operation Enduring Freedom", hvorfor danske soldater nu kunne forvente at arbejde tæt sammen med amerikanske styrker, som ifølge den af præsident Georg W. Bush udstedte 'Executive Order' og den af udenrigsminister Donald Rumsfeld udvidede version, ikke skulle betragte medlemmer af al-Qaida og Taleban som lovlige kombattanter, hvorfor de ikke kunne nyde konventionsbeskyttelse. Problemets kompleksitet blev adresseret i 2. behandling af forslaget, hvor Frank Aaen fra Enhedslisten stillede følgende spørgsmål: "*...hvad nu, hvis det er fanger, vi ikke har pågrebet, ved at en dansk soldat har lagt hånd på fangen, men at vi bare har været med i en operation, hvor det er andre soldater i koalitionen, der har foretaget den egentlige anholdelse?*"¹⁷⁶ Der kan altså ifølge Frank Aaen opstå komplicerede situationer, hvor vi er ansvarspådragende, men ikke har fuld kontrol over situationen. Forsvars- og udenrigsministeren svarer dog i udvalgsarbejdet med et enslydende svar på alle spørgsmål vedrørende fangers rettigheder, og andre spørgsmål vedrørende regler for krigens udførsel ved at henvise til, at Danmark, og alle andre partner i ISAF styrken, er underlagt folkeretten. Eksempelvis i spørgsmål 12 vedrørende en 'Human Rights Watch' rapport, som siger, at der i Afghanistan sker overtrædelser af menneskerettigheder svarer forsvars- og udenrigsministeren: "*Regeringen er til stadighed opmærksom på overholdelsen af folkeretten, herunder den humanitære folkeret, i forhold til de involverede parter i Afghanistan*",¹⁷⁷ og i spørgsmål 34, omhandlende hvordan regeringen vil sikre, at der tages større hensyn til civile: "*De danske styrker er – ligesom alle øvrige udenlandske styrker i ISAF – undergivet folkeretten, herunder den humanitære folkeret og forpligtelserne på menneskerettighedsområdet.*"¹⁷⁸ hvorfor man altså kan forvente, at der i alle situationer hvor danske styrker, eller en hvilken som helst anden ISAF soldat, er involveret, tages hensyn til bestemmelserne i folkeretten.

Beslutningsforlag B64 blev vedtaget i folketinget den 2. februar 2006 med stemmerne 102 mod 10, hvor nej-stemmerne igen blev leveret af SF og Enhedslisten. I udvalgsarbejde og folketingets behandling blev der lagt vægt på

176 B64. (2. behandling)

177 Forsvarsudvalget. B64. Svar på spørgsmål 12. URL:

<http://www.ft.dk/samling/20051/beslutningsforslag/b64/spm/12/svar/221441/240044.pdf> Citeret 02-07-2011.

178 Forsvarsudvalget. B64. Svar på spørgsmål 34. URL:

<http://www.ft.dk/samling/20051/beslutningsforslag/b64/spm/34/svar/221450/240053.pdf> Citeret 02-07-2011.

udsigten til sandsynlig succes, samt overholdelse af kriterierne for *jus in bello*. Det danske bidrag på 290 soldater ankom i maj 2006 til Afghanistan.

Tabellen for argumenterne for B64 ser således ud:

Retfærdig grund:	Humanitær indsats.
Legitim autoritet:	FN.
Rette intentioner:	Humanitær indsats. Bekæmpe terror. Egne styrker hjem.
Sandsynlig succes:	God, men uden tidshorisont.
Sidste udvej:	Ikke diskuteret.
Diskrimination:	I overensstemmelse med folkeretten.
Proportionalitet:	I overensstemmelse med folkeretten.

Beslutningsforlag B161:

1. juni 2007 vedtog det danske folketing yderligere et forslag vedrørende udvidelse af det danske bidrag til den militære indsats i Afghanistan. Det drejede sig om beslutningsforlag B161¹⁷⁹ som blev foreslået folkettinget den 10. maj 2007. Forslaget indeholdt en forøgelse af antallet af soldater i Afghanistan, så det samlede antal nu ville komme op på 640, med mulighed for udsending af 40 ekstra specialstyrker i specielle situationer. Dermed ville det danske bidrag i realiteten udviklet sig fra at være et støttebidrag, til at være en selvstændig kampgruppe i bataljonstørrelse.

I både fremsættelsestalen og i den indledende tale i folkettinget præsenterer udenrigsminister Per Stig Møller alle de tidligere argumenter for, hvorfor krigen stadig er at betragte som retfærdig. Dog henvender han sig yderligere til kriteriet for sidste udvej, da han siger: ”...uden hjælp fra international side militært såvel som civilt kan det hele med stor sandsynlighed bryde sammen fra den ene dag til den anden.”¹⁸⁰ Hvormed, mener jeg, at der forsøges at argumentere for, at den løsning som man nu benytter sig af er den eneste mulige udvej. Så målet er stadig det humanitære, men midlet til at opnå dette går igennem en militær indsats. Diskussionen i dette beslutningsforslag henvendte sig dog primært til to andre kriterier nemlig hensynet til diskrimination, og en vurdering af intentionerne. Diskussionen om rette intentioner udsprang af, at Søren Espersen fra Dansk Folkeparti til Berlingske

179 B161. Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. URL:

<http://www.ft.dk/samling/20061/beslutningsforslag/b161/index.htm> Citeret 02-07-2011.

180 B161. (1. behandling)

Tidende havde sagt: ”Jeg mener, at NATO bør sætte alt ind på at nedkæmpe Taleban, og så er det forrykt at bruge tid og energi på at beskytte ngo'er, der er ved at bygge skoler.”¹⁸¹ En kommentar, som altså sagde noget om Dansk Folkepartis primære intention med krigen i Afghanistan, nemlig at nedkæmpe Taleban. Denne intention kaldte Mogens Lykketoft fra Socialdemokratiet for 'primitiv' og spurgte derpå ordføreren fra Venstre, Jens Hald Madsen:

*”Er hr. Jens Hald Madsen ikke enig i, at det vigtigste mål med NATO's tilstedeværelse i Afghanistan er at skabe en sikkerhed, der kan give befolkningen mulighed for at genopbygge Afghanistan, og som kan skabe tilslutning til et demokratisk styre og fjerne grundlaget for Taleban?”*¹⁸²

Hvilket jeg vil mene skal betyde, at hvor Søren Espersen ser fjernelsen af Taleban som den primære intention, og det civile genopbygningsarbejde som det sekundære, så ser Mogens Lykketoft det lige omvendt. Diskussionen tager sit tydelige afsæt i en diskussion om, hvad de to partier anser for at være rette intentioner og fylder en stor del af dette beslutningsforlag. Begge partier var dog tydeligvis optaget af, at de begge havde de rette intentioner, hvorfor begge partier også stemte for forslaget. Et yderligere diskussionspunkt, som optræder i dette forslag er hensyn til kravet om proportionalitet. Rune Lund fra Enhedslisten siger først: ”Vi ser, hvordan man bomber f.eks. fra store højder og slår masser af civile ihjel, hvilket styrker opbakningen til Taleban.” og citerer senere i en kritik af den anlagte strategi med bombning fra stor højde en britisk embedsmand for at sige: ”Nogen gange undrer vi os over, hvilken side amerikanerne er på.”¹⁸³ Hvad Rune Lund altså her adresserer er tilsyneladende et krav om øget hensyn til proportionalitet. Men hvor kravet om proportionalitet er et krav om at begrænse magtanvendelsen proportionelt til den krænkelse man er blevet udsat for, så er det her et krav om at anvende en anden strategi af hensyn til det faktum, at store civile tab ofte fører til en øget tilslutning til partisangrupper. Derved bliver det ikke et klassisk krav om proportionalitet, da et sådanne ville henvise til, at bombninger fra stor højde med de civile tab til følge, ikke ville kunne retfærdiggøres med henblik på den fjende man søger at besejre. Rune Lunds krav

181 Ibid.

182 Ibid.

183 Ibid.

henvender sig alene imod et taktisk hensyn. Socialdemokratiet er også i deres ordførertale tæt på at adressere kravet, da de siger: *"...de mange luftstøtteoperationer bør begrænses som følge af store civile tab."* Men siger så efterfølgende: *"Det er afgørende at vinde den afghanske befolknings tillid og dermed mindske tilslutningen til Taleban."*¹⁸⁴ Hvilket altså også betyder, at de anser kravet om proportionalitet som en slags 'taktisk buffer' som skal mindske opbakningen til Taleban, og ikke primært af hensyn til de civile som man slår ihjel ved samme lejlighed. Det er muligt at ordførerne for Socialdemokratiet og Enhedslisten ville anse mine konklusioner for fejlagtige og, at de ville påpege, at hensyn primært skulle tages af hensyn til de civile, men i denne analyse af teksten vil jeg ikke mene, at det fremgår tydeligt. B161 blev vedtaget med 99 stemmer mod 12, hvor det igen var Enhedslisten og SF som leverede nej stemmerne.

Tabellen vil for argumenterne i B161 vil se således ud:

Retfærdig grund:	Humanitær indsats.
Legitim autoritet:	FN.
Rette intentioner:	Nedkæmpelse af Taleban. Humanitær indsats.
Sandsynlig succes:	God, uden tidshorisont.
Sidste udvej:	Uden militær indsats bryder det hele sammen på en dag.
Proportionalitet:	Luftbombardementer skal nedtones. I overensstemmelse med folkeretten.

B6 og B140:

Den 23. oktober 2007 vedtog folketinget beslutningsforlag B6, om styrkelse af indsatsen i Afghanistan med en kampvognsdeling, og den 10. juli 2008 vedtog man en forstærkning i form af et helikopterdetachment til støtte for de danske soldater. Begge beslutningsforlag lændede sig op af B161, hvorfor jeg ikke vil foretage en yderligere analyse af dem. Dog er det værd at bemærke, at begge var en styrkelse af det militære bidrag, og dermed i overensstemmelse med regeringens intention om at det primært var den militære indsats, som skulle bane vejen.

Umiddelbart før B161 skulle vedtages, nemlig den 2. juni 2008, skete der et terrorangreb mod den danske ambassade i Islamabad i Pakistan. 6 mennesker mistede livet, iblandt dem 1 dansk statsborger. PET mente allerede på dagen for

184 Ibid.

angrebet at al-Qaida måtte menes at stå bag,¹⁸⁵ hvilket da også blev bekræftet senere da de tog skylden for angrebet, som var hævn for Muhammedtegningerne.¹⁸⁶

Delkonklusion over B64, B161, B6 og B140:

I perioden efter Muhammedkrisen og terrorbomberne i London skulle man altså nu forsøge at legitimere en udvidelse af den danske indsats i Afghanistan. For at legitimere denne, primære militære, styrkelse, benyttede man sig langt hen af vejen af den samme argumentation som man havde benyttet i de tidligere 'ikke militære' beslutningsforslag. Det retfærdige grundlag hvorpå man udsendte soldaterne var stadig både en humanitær indsats, og et svar på terror hvorfor, at opbakningen formentlig ikke blev dårligere i forbindelse med at terrorangreb ramte hyppigere og hyppigere. Men beslutningen om at udsende endnu flere soldater blev nu ligefrem legitimeret i det faktum, at for at kunne få vores soldater hjem igen var vi nu nødsaget til at sende endnu flere soldater for at stabilisere situationen. Altså et skred fra den indledende meget nære udsigt til succes til nu at være direkte fanget, med mindre vi øgede vores engagement. Samtidig begyndte der at opstå problemer med overholdelsen af krigen regler og love, hvilket blandt andet udsprang af afsløringen af de danske specialstyrkers ageren under den første krig i Afghanistan. Men i stedet for at underminerer legitimeringen af krigen, blev det fastslået, at fra central hold var det et krav, at Haag- og Genevékonventionerne blev overholdt, hvorfor overtrædelser af reglerne enten skete med henvisning til dobbelteffekt princippet eller alternativt var det soldatens eget ansvar. Hvem der var ansvarspådragende i tilfældet med specialstyrkerne blev aldrig konkluderet, hvorfor et ansvar heller ikke blev fastlagt.

Så legitimeringsgrundlaget bestod nu forudsat, at vi medbringer kritikken fra de tidligere delkonklusioner af en krig, som blev ført på grundlag af; en vag grund baseret på angrebet på USA; en intention om nedkæmpning af Taleban, og en udsigt til succes, som blev dårligere og dårligere. Og samtidig med dette begyndte der nu at være meldinger om, at reglerne for selve krigsførelsen ikke blev overholdt.

185 Jyllands Posten: *PET: Al-Qaida står bag*. 2. juni, 2008. URL:
<http://jp.dk/indland/article1358831.ece> Citeret 10-07-2011.

186 Jyllands Posten: *Saudiaraber sprængte ambassadebombe*. 22. juli, 2008. URL:
<http://jp.dk/udland/article1395365.ece> Citeret 10-07-2011.

Beslutningsforslag B24:

Den næste og indtil videre sidste gang, at det danske folketing stemte om en øgning af det danske bidrag til indsatsen i Afghanistan var i november 2008, hvor beslutningsforslag B24¹⁸⁷ blev fremsat. Beslutningsforslaget var den politiske 'overbygning' på den plan, som var blevet lagt for Danmarks engagement i Afghanistan fra 2008 til 2012, og som allerede var besluttet af et flertal i folketinget.¹⁸⁸ Indledningsvis i det fremsatte forslag præsenteres, hvad der er de nu eksplicitte formål med indsatsen nemlig: *"Det overordnede formål med den danske indsats i Afghanistan er at bidrage til nationalt, regionalt og global sikkerhed ved at forhindre, at landet igen bliver et fristed for terrorister. Samtidig skal den danske indsats bidrage til at fremvæksten af et stabilt og mere udviklet Afghanistan, som kan tage vare på egen sikkerhed, fortsætte en demokratisk udvikling og fremme respekten for menneskerettigheder."*¹⁸⁹ Altså en delt intention, som dels går på at sikre vores egen sikkerhed, og dels på at sikre den afghanske befolkning en bedre fremtid. Ligeledes er der i beslutningsforslaget medtaget det ekstra 'delmål' at kunne trække egne soldater hjem igen, som nu er præsenteret i en fem-punkt plan, der ser således ud:

1. Forberedelsesfase. (gennemført)
2. Geografisk udvidelse af ISAF's operationsområde til hele Afghanistan. (Gennemført)
3. Stabilisering af provinserne. (Igangværende)
4. Overdragelse af det sikkerhedsmæssige ansvar til de Afghanske myndigheder. (Påbegyndt)
5. Hjemtagning af ISAF styrkerne.¹⁹⁰

Planen er altså at anse for en tidstabel som jeg vil mene i høj grad lægger op til, at næste punkt vil være påbegyndelse af en hjemtagning af ISAF styrkerne. Dette er tilsyneladende også hvad Holger K. Nielsen læser det som, hvorfor han i hans ordførertale kritiserer regeringen for ikke at planlægge en tilbagetrækning, men derimod en forstærkning af indsatsen med dette beslutningsforslag:

"Forsvarsministeren sagde her for nylig, at vi vil være i Afghanistan, kunne man forstå, med samme styrke om 10 år. Det er fuldstændig modsat det, der står i det her forslag om, at vi skal

187 B24. Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan. URL:

<http://www.ft.dk/samling/20081/beslutningsforslag/B24/index.htm#dok> Citeret 04-07-2011.

188 Forsvarsministeriet: *Danmarks Afghanistan strategi 2008-2012*. URL:

<http://www.fmn.dk/nyheder/Arkiv/2008/Pages/DanmarksAfghanistan-strategi2008-2012.aspx>

Citeret 06-07-2011.

189 B24. (Forslag som fremsat)

190 B24. (Forslag som fremsat)

reducere det militære engagement frem til 2012."¹⁹¹ Det er altså misforholdet mellem den fremlagte plan om tilbagetrækning og den reelle beslutning om en øgning af styrken som Holger K. Nielsen kritiserer. Kritikken blev dog ikke kommenteret yderligere af de ja-sigende partier, hvorfor jeg ikke kan sige hvordan de forholdt sig til kritikken.

I det fremsatte forslag er nu også at finde følgende ordlyd: "*Det danske bidrag til ISAF vil – som alle øvrige styrker – være undergivet folkeretten, herunder den humanitære folkeret.*"¹⁹² Dermed havde man medtaget svaret på udvalgsspørgsmålet i B64, om hvordan man ville tage et øget civilt hensyn, og havde på den måde medtaget kravene til *jus in bello* i selve beslutningsforsvaret. Dermed kunne man også fra regeringens side nu erklære, at den danske deltagelse i krigen, ikke bare ville, men skulle ske i overensstemmelse med folkeretten, hvilket der som bekendt tidligere var blevet stille flere spørgsmål til. I den afsluttende bemærkning fra udenrigsminister Per Stig Møller siger han også, at det naturligvis er nødvendigt at tage hensyn til de civile men, at de civile tabstal formentlig er overdrevne, da de 'civile' man rammer, ofte er Talebankrigere, som bare har smidt deres våben:

*"Vi skal også være opmærksomme på, at nogle gange bliver civile tab kaldt civile tab, hvor det overhovedet ikke er civile tab. Vi kan jo læse om, hvordan talebanere pludselig smider våbnene et eller andet sted og så springer frem og er civile. Og i den situation kan de jo også blive ramt, og så vil de blive talt med som civile, på trods af at de lige har lagt våbnene. Det er jo et af de numre, man kommer ud for."*¹⁹³

Problematikken rammer altså ned i den 'grå zone' som Michael Walzer omtaler, hvor det er svært at vurdere om den fjende man bekriger, er soldat, civil eller 'non-kombattant'.¹⁹⁴ Per Stig Møller er altså af den opfattelse, at det naturligvis ikke er tilladt at angribe og dræbe civile men, at mange af de ofre som modstandere af krigen anser for at være civile, formentligt blot er talebankrigere bare uden våben. Dermed bliver det en umulig diskussion, da man formentlig ikke sidenhen kan afgøre om de var talebanere eller civile.

¹⁹¹ B24. (1. Behandling. Tale 40)

¹⁹² B24. (Forslag som fremsat)

¹⁹³ B24. (1. behandling)

¹⁹⁴ Se note 43.

Autoriteten, som lå til grund for dette beslutningsforslag, var som de tidligere direkte trukket fra en FN resolution som forlængede den tidsperiode, hvorunder den afghanske regering ville have brug for international støtte for at kunne udbrede deres autoritet ud over hele landet. Fra denne FN resolution kunne regeringen i beslutningsforlaget så også tage argumentationen for, at hvad der blev præsenteret var den sidste udvej for som der står i forslaget:

Det internationale samfund har gennem resolutionerne i FN's Sikkerhedsråd og Afghanistan Compact [...] forpligtet sig til at hjælpe den afghanske regering med at skabe og bevare sikkerhed og udstrække sin myndighedsudøvelse til hele landet, fremme fred og stabilitet i regionen og globalt samt bidrage til at forbedre levevilkårene for den afghanske befolkning. Samtidig slår FN's resolutioner, Afghanistan Compact og den afghanske regerings udviklingsstrategier fast, at forudsætningen for de ønskede fremskridt i Afghanistan er en politisk, militær og civil indsats... ”¹⁹⁵

Hvad der altså står i teksten er, at Danmark som en del af det internationale samfund har 'forpligtet' sig til at hjælpe med at opnå disse mål. Og da det i de tidligere beslutningsforslag var blevet konkluderet, at en styrkelse af det militære bidrag var den eneste farbare vej repræsenterede det altså derfor også den sidste udvej i forhold til vores forpligtelse.

Tabellen for argumentationen for B24 vil derfor se således ud:

Retfærdig grund:	Humanitær.
Legitim autoritet:	FN resolution.
Rette intentioner:	Sikre fred globalt. Sikre fred i Afghanistan. Trække egne soldater hjem.
Sandsynlig succes:	God. Med mulighed for snarlig hjemtrækning af egne soldater, og med mulighed for at overdrage ansvaret til afghanerne selv.
Sidste udvej:	Forpligtet os på militær støtte.
Proportionalitet:	Overholdelse af folkeretten.
Diskrimination:	Overholdelse af folkeretten.

195 B24. (Som fremsat)

Beslutningsforslaget blev vedtaget med stemmerne 88 mod 16, kun med modstand fra SF og Enhedslisten

Delkonklusion over B24:

Med dette sidste beslutningsforlag, vedtog et flertal i folketinget at videreføre hvad der nu var en humanitær indsats med den sidegevinst, at vi kunne sikre os selv mod fremtidige terrorangreb. Og på trods af kritik undervejs, blev der i beslutningsforslaget argumenteret for, at udsigten til succes var god og, at en stor del af den afghanske befolkning var positivt indstillede overfor ISAF styrkerne. Og skulle der være nogen tvivl om reglerne for krigens udførelse, så kunne man kun rette kritikken mod soldaterne, da reglerne for krigens udførelse var fastlagt i Haag- og Genevékonventionerne.

Hvad der er specielt ved dette, hidtil sidste, beslutningsforlag er, at det eksplicit bliver udtrykt, at et af målene er at sikre global sikkerhed og dermed også dansk sikkerhed samtidig med, at det skal skabe sikkerhed for det afghanske folk. Dermed får vi to intuitivt moralsk acceptable grunde til at føre krigen, som dog begge ved nærmere analyse ikke holder, hvilket jeg allerede tidligere i min analyse mener at have godtgjort. Jeg mener, at krigen allerede på et langt tidligere tidspunkt havde mistet retten til at anse sig selv for en humanitær intervention, en selvforsvarskrig eller et forebyggende angreb, hvorfor den ej heller længere kunne påræbe sig en retfærdig grund.

Efter 7 år, og 9 folketingsbeslutning var situationen nu altså den, at Danmark havde 750 soldater og en ikke ubetydelig mængde materiel i form af kampvogne og helikoptere, udsendt på en tidsbegrænset militær aktion i Afghanistan og, hvor det samlede tabstal på tidspunktet for det sidste vedtagne beslutningsforlag netop havde passeret 20, og hvor år 2008 alene kostede 13 danske soldater livet.¹⁹⁶ Krigen havde startet med at være to krige med hver deres klare mål og middel, men 'smeltede' hurtigt sammen til én, som primært trak på FN missionens mål, mens midlet i stigende grad kom til at ligne det, som havde været det første svar, nemlig det militære.

¹⁹⁶ Wikipedia: *Krigen i Afghanistan*. URL:
[http://da.wikipedia.org/wiki/Krigen_i_Afghanistan_\(2001-nutid\)](http://da.wikipedia.org/wiki/Krigen_i_Afghanistan_(2001-nutid)) Citeret 08-07-2011.

Konklusion:

For først at afklare om, hvorvidt jeg med udgangspunkt i empirien, kan retfærdiggøre, at jeg tager udgangspunkt i 'teori om retfærdig krig', er det nødvendigt at afvise de to opponerende tanker, nemlig pacifismen og realismen. Realismen er i dette tilfælde den letteste at afvise, nemlig ved blot at henvise til den mængde af argumentation, som er blevet brugt til at retfærdiggøre og forklare grundlaget for krigen. For faktum er, at ledere i den moderne vestlige verden ikke er enevældige regenter som de var på Hobbes og Machiavellis tid, men politikere valgt på folkets nåde, hvorfor de ikke bare kan sende soldater ud som de ønsker det uden, at folket kan se det retfærdige i det. Og med hensyn til regulering af krigen, som ifølge realisten ikke var nødvendig, men hvor målet blot var at vinde krigen så hurtigt som muligt, så ville teorien også på dette punkt komme til kort, da vi netop er underlagt begrænsninger på dette punkt og, at civile tab i retfærdiggørelsen af krigen, 'trumfer' hensynet til en hurtigere militær sejr. Pacifismen på den anden side er lidt sværere at afvise. Men hvis vi anser retfærdiggørelse af krig som værende et område underlagt moral og etik, så må den moral og etik også skulle afspejle hvad, der reelt set er folkets etiske og moralske holdepunkt. Og hvis 80 pct. af den danske befolkning mener, at et militært angreb kan retfærdiggøres så må jeg også vurdere, at krig vitterligt kan betragtes som moralsk acceptabel under de givne forudsætninger. Og yderligere mener jeg, at det faktum, at krigen undervejs har beholdt en høj tilslutning gør, at det er oplagt at vurdere, at krig under visse omstændigheder og under specielle legitimeringer kan opnå status af retfærdig krig. Var krig, som pacifismen mener, umoralsk og dermed uretfærdig, er det tvivlsomt om den over så lang tid havde kunnet bibeholde denne opbakning. Mere sandsynligt havde været, hvis krigen vitterligt var uretfærdig, at den valgte regering havde holdt valgperioden ud for derefter at blive erstattet af nogen, som ville stoppe krigen. Men regeringen blev undervejs ikke udskiftet, men derimod genvalgt ikke bare en, men to gange. Så hermed mener jeg også at konkludere, at krige kan legitimeres og kan accepteres som værende retfærdige, og dermed mulige at analysere ved hjælp af teori om retfærdig krigs, for legitimering i deres argumentation.

Så hvad var det for en krig som den danske regering skulle forsøge at sælge til folket og, hvordan var den blevet legitimeret oprindeligt? Krigen var som beskrevet i opgaven, allerede tidligt blevet erklæret af lederne af al-Qaida, og det

var da også dem, som også leverede *casus belli*, da de angreb mål i USA den 11. september 2001. Og allerede fra dagen efter terrorangrebene var krig det valgte udtryk, og et som de danske medier og politikere accepterede fra starten af, hvorfor indsatsen også skulle legitimeres som en sådan. Den første krig som der skulle argumenteres for var den 'rene' angrebs/selvforsvarskrig, hvor man svarede på en krænkelse som man var blevet udsat for. Argumentationen forsøgte at bero på alle de relevante punkter for deltagelsen i sådan en slags krig, men mødte dog i behandlingen alligevel kritik af alle punkter. Men krigen blev alligevel accepteret, hvilket jeg mener i høj grad skal tilskrives den høje tilslutning, der var i den danske befolkning i tiden umiddelbart efter terrorangrebet til at deltage i en NATO aktion mod de skyldige i angrebet. Snart efter valgte man at deltage i hvad, der på dette tidspunkt var den rene FN mission, som langt hen af vejen blev retfærdiggjort som en humanitær intervention, hvorfor den også som den eneste af alle beslutningsforslag blev vedtaget enstemmigt. Hvad dette bidrag altså skulle var at sikre, at nødhjælp kunne udbringes og, at den nylig valgte overgangsregering kunne få arbejdsro omkring hovedstaden Kabul. Fra disse to separate missioner skete der dog efterfølgende det, at de mere eller mindre smeltede sammen og alle punkterne for legitimeringen fik flere motiver taget fra de to tidligere beslutningsforslag. Legitimeringen for krigen forblev herefter, stort set, den samme igennem beslutningsforslagene indtil det hidtil sidste, hvor det overordnede mål nu således var at sikre fred globalt og lokalt for derefter at kunne trække vores soldater ud. Altså et skred i legitimeringen fra en forsvarskrig og en humanitær intervention til, hvad der mindede om en foregribende krig. Grunden til, at jeg mener, at vi fra et dansk perspektiv kan anskue krigen som værende en foregribende krig er, som jeg også har argumenteret for i analysen, at der alene er det bagudskuende kriterium tilbage, nemlig al-Qaida og Talebans ønske om at skade os og altså ingen beviser for, at dansk sikkerhed skulle være truet yderligere skulle vi vælge at trække os ud. Så med det i mente, samt resultaterne fra delkonklusionerne, hvor jeg konkluderer at krigen nu ikke længere hverken kan anses for at være en humanitær intervention, eller en selvforsvarskrig, samt det faktum, at en lang række af kravene til den retfærdige krig ikke synes overholdt, hvordan kan det så være at 62 pct. af danskerne i august 2009 kan mene, at vi skal blive i Afghanistan indtil opgaven er løst og landet er stabilt?¹⁹⁷ Svaret mener jeg skal findes samme sted som vi finder årsagen til at Bin Laden med succes kunne sælge sin retfærdige krig til muslimer i

¹⁹⁷ Se note 1.

hele verden nemlig den, at når et overhovedet påpeger, at den krig man fører, er retfærdig så er det sjældent, at undersætter brokker sig, med mindre der er helt tydelige beviser for det modsatte.¹⁹⁸ I alle 9 folketingsbeslutninger mener jeg at have påvist, at regeringen og andre ja-sigende partier, selvsikkert har legitimeret krigen, med udgangspunkt i alle 5 punkter for *jus ad bellum*. Selv den mest oplagte kritik, at udsigten til succes blev noget nær konstant dårligere, blev i hvert beslutningsforslag besvaret med henvisning til store fremskridt, samt en fastholden af at sejren var lige om hjørnet. Og i de tilfælde, hvor de har været nødsaget til at forholde sig til det, har ja-sigerne forsvaret *jus in bello* under henvisning til den danske tilslutning til Haag- og Genevekonventionerne.

Så hvad der i min analyse har ført frem til at krigens retfærdiggørelse baserer sig på en svag legitimering, har alligevel ikke kunne fremføres så kraftfuldt overfor den danske befolkning, at den på noget tidspunkt har været så meget i tvivl om det retfærdige i krigen, at den har krævet en tilbagetrækning. For at komme til en slutning om, at krigen er svagt legitimeret har jeg netop også været nødsaget til at foretage en analyse af hvert punkt og har deraf udledt, at ikke alle punkter holder til kritikken. Og selv med min analyse i mente, er der plads til, at mine slutninger kan fremføres som værende forkerte, hvorfor det for den almindelige borger i Danmark har været nærliggende at tro på den legitimering, som er blevet fremført for dem fra politisk hånd.

Jeg synes at teori om retfærdig krig anvendt på en metode med tekstanalyse har været frugtbar i min analyse af argumentationen for krigen. Det gav mig mulighed for, med en række definerede værktøjer og en række analoge eksempler, at analysere hvert enkelt punkt som de blev fremført samt gav mig mulighed for at bevise, at man i hver legitimering forsøgte at opfylde alle kravene, og, at kritikken af krigen blev forsøgt henvendt mod de samme krav. Dog kan man indvende, at det havde været muligt at lave en mere fuldkommen opgave havde man anvendt flere teoretikere samt mere analysemateriale, blandt andet inkluderende mediernes rolle i legitimeringen af krigen. Og ligeledes havde det muligvis også gjort opgaven mere interessant, havde jeg foretaget min kronologiske afgrænsning senere og dermed havde medtaget den lange periode fra 2008 til nu. Dog mener jeg i en ren analyse af argumentationen for krigen, at mit valgte stof og valgte periode har været illustrativ for min problemformulering om, hvordan krigen blev søgt legitimeret. Og ligeså

¹⁹⁸ Se note 73.

synes jeg, at det har været muligt at påvise, at man med udgangspunkt i teori om retfærdig krig kan forklare, hvorfor danske politikere så succesfuldt har kunne legitimere krigen ud over hvad de indledende beslutninger ellers lagde op til.

Abstract.

On September 11, 2001, terrorist struck Washington and New York in America. As a consequence of these attacks America began their 'War on Terror' with the 'just' cause of self defence. The war plunging them into Afghanistan against al-Qaida, and their host, the Taliban movement, in order to eradicate their ability to use the country as a safe heaven for terrorist training. Denmark, as part of the NATO alliance, had to dig deeper in search of reasons for entering the war, and therefore entered the war in two separate missions. One in the hunt for terrorists, and one in a humanitarian intervention to help the Afghan people by making Afghanistan safe for the new government. Theses two missions later converged into one mission with joint mean and purpose, making the humanitarian intervention mainly a military campaign.

The public Danish support for the war, maintained at a high level at all times, and therefore raised the question: How could that be? This thesis makes the claim that in the political arguments, a set of theories, known as 'just war theory' can be applied to reveal that the politicians voting for the war, has made the war seem 'just', by legitimizing it in a certain way.

The first war, a hunt for terrorist, was legitimized as a war of self defense, where Denmark played the role as 'the international society' repelling an attacker, who in this case had attacked our alliance partner the USA, and indirectly us, as a part of the western world and civilization. The second war, fought parallel in time to the first, was a UN sanctioned humanitarian intervention on behalf of the newly elected temporary Afghan government, and legitimized as such.

From then on though, the war 'melted' into one war, still legitimizing it as a humanitarian intervention, but with a sharp increase in military means to reach a success still moving further and further away, as the situation in Afghanistan revealed that Taliban and al-Qaida was not so easily defeated. From then on, from each political decision regarding the situation in Afghanistan, more and more critique could be raised regarding, whether the war was still 'just'. But for each attack, the yes-sayers in the Danish parliament, would repel the attack, and vigorously defend the 'just' reasons for fighting the war. From an initial 50 ammunitionsweepers in the UN sanctioned war in 2002, the danish contribution to the war, at the end of the year 2008, rose to 750 soldiers, equipped with helicopters

and tanks, still maintaining that it was a humanitarian intervention. And at no time was a public outcry heard, to retract the forces.

In this thesis I show that for each successive step further into the war, each of the 7 criteria for a just war was either approached in the decision-proposal, or defended when attacked. Thereby making, what in my analysis becomes an unjust war, seem just, and at all times seem as such to the public.

As an additional conclusion I thereby conclude that the 'theory of just war' is a useful theory for analyzing political arguments regarding legitimization of wars.

Litteraturliste:

Baggrundslitteratur:

- 9/11 Commission: "9/11 Commission Staff Statement No. 8" Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005.
- Ayman Al Zawahiri: *Knights Under The Prophet's Banner*. London, 2001.
- Bach-Nielsen, Carsten: "Nationerne og den retfærdige krig. Fra den Westfalske fred til den 1. Verdenskrig." Ed: Selch Jensen, Carsten: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006.
- Bai, Sofie: *Retfærdig krig. En filosofisk undersøgelse af muligheden for retfærdighed i krig og humanitære interventioner*. Odense, 2009.
- Bush, George W.: "Address to a Joint Session of Congress and the American People." Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005.
- Ed: Carsten Selch Jensen: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006.
- Erslev Andersen, Lars: *Den Amerikanske Orden*. Aschehoughs forlag, 2005.
- Erslev Andersen, Lars; Hove, Søren; Vingum Jensen, Maj: *Mellemøsten og al-Qaida*. Odense, 2005.
- Hoffman, Bruce: *Inside Terrorism*. New York, 1998.
- Howard, Michael: "Whats in a Name. How to Fight Terrorisme" Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005.
- Huntington, Samuel P.: *The Clash of Civilizations, and the Remaking of World Order*. New York, 1996.
- Kepel, Gilles: *Al Qaeda's Resilience, The War for Muslim Minds. Islam and the West*. Cambridge, 2004.
- Koch, Carl Henrik: *Den europæiske filosofis historie*. Danmark, 2007.
- McMahan, Jeff: "War and Peace." Ed: Singer, Peter: *A Companion To Ethics*. Blackwell Publishing, 1993.
- O'Hanlon, Michael E.: "A Flawed Masterpiece" Ed: Hoge Jr, James F.; Rose, Gideon: *Understanding the War on Terror*. USA, 2005.
- Robinson, Paul: *Just War in Comparative Perspective*. Burlington, 2003

Retfærdig krig. Legitimeringen af Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan.
Karl Magnus Bidstrup.

- Schlesinger Jr., Arthur M: *War and the American Presidency*. USA, 2004.
- Villads Jensen, Kurt: ”Realiseret næstekærlighed. Teologi og politik bag korstogene.” Ed: Selch Jensen, Carsten: *Retfærdig Krig. Om legitimering af krig og voldsudøvelse i historien*. Odense, 2006.
- Walzer, Michael: *Just and Unjust Wars*. 3.ed. New York, 2000.

Aviser og dagblade:

- Berlingske Tidende: *11. september 2001*. 11. september, 2001.
- Berlingske Tidende: *Tidslinje, Muhammedkrisen*. 25. februar, 2008.
- Dagbladet Politiken: *De dræbte danske soldater*. 5. marts, 2007.
- Dagbladet Politiken: *Enigt Christiansborg. Indsatsen fortsætter*. 6. Marts, 2002.
- Dagbladet Politiken: *Ubegribligt. Et attentat mod civilisationen*. 12. September, 2001.
- Kristelig Dagblad: *Danskerne accepterer krigens ofre i Afghanistan*. 24. august, 2009.
- Jyllands Posten: *PET: Al-Qaida står bag*. 2. juni, 2008.
- Jyllands Posten: *Saudiaraber sprængte ambassadebombe*. 22. juli, 2008.

Online materiale:

- Bonn-aftalen d. 5. december 2001: URL:
<http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>
- Bush, George W.: *Address to the Nation*. 7. Oktober, 2001. URL:
<http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/bush911d.html>
- DR.dk: *Kopi af 'beredskabstalepunkter' 1-2-3*. URL:
<http://www.dr.dk/DR2/Hemmelig/Emne+6/20061127131101.htm>
- DR.dk: *Statsministeren vil have DR undersøgt*. URL:
<http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2007/01/25/064755.htm>
- Forsvarsministeriet: *Danmarks Afghanistan strategi 2008-2012*. URL:
<http://www.fmn.dk/nyheder/Arkiv/2008/Pages/DanmarksAfghanistan-strategi2008-2012.aspx>
- Gallup: *Terrorkatastrofen i USA*. Nummer 25. September 2001. URL:
http://www.gallup.dk/tms_gallup/ugens_gallup/grafik/ug_25_01_hg.pdf

Retfærdig krig. Legitimeringen af Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan.
Karl Magnus Bidstrup.

- Internet Encyclopedia Of Philosophy: *Just War Theory*. URL: <http://www.iep.utm.edu/justwar/>
- Military order of November 13, 2001. *Detention, Treatment, and Trial of Certain Non-Citizens in the War Against Terrorism*. URL: <http://www.fas.org/irp/offdocs/eo/mo-111301.htm>
- Poul Nyrup Rasmussen: *Synspunkt om terrorangrebene i USA*. 16. september, 2001. URL: http://www.stm.dk/_p_5418.html
- Wikipedia: *Saudi-Arabien*. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Saudi_Arabia
- Usama Bin Muhammad Bin Laden: *Declaration of War Against the Americans Occupying The Land of The Two Holy Places*. URL: <http://www.outpost-of-freedom.com/opf980830a.htm>
- World Islamic Front Statement: *Jihad against Jews and Crusaders*. URL: <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/980223-fatwa.htm>

Dokumenter fra FN:

- Institut For Menneskerettigheder: *FN's Pagt. (1945)*. URL: <http://www.menneskeret.dk/internationalt/fn/fn's+pagt>
- FN pagten. URL: <http://www.unric.org/da/fn-pagten>
- FN pressemeddelelse. 25-10-2002. URL: <http://www.un.org/News/Press/docs/2002/SC7548.doc.htm>
- FN resolutioner:
 - 1368 (2001). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>
 - 1386 (2001). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>
 - 1510. (2003) URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/555/55/PDF/N0355555.pdf?OpenElement>
 - 1563 (2004). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/514/61/PDF/N0451461.pdf?OpenElement>

Opslagsværker:

- Gads historie leksikon. 2. udgave. København, 2003.
- Pagani, Julian; Fosl, Peter S.: *The Philosopher's Toolkit*. Blackwell Publishing, 2003.
- Politikens filosofi leksikon. København, 2006.

Politisk analysemateriale vedrørende Afghanistan:

- B 37: Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. URL:
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20012/beslutningsforslag_som_fremsat/B37.htm
- Betænkning afgivet af Forsvarsudvalget den 14. december 2001. URL:
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20012/udvtilag/FOU/B37_bilag31.htm
- Folketingsbeslutninger om det danske militær bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF. URL:
<http://www.afghanistan.um.dk/da/menu/IndsatsenIAfghanistan/Indsats/Sikkerhedsindsatsen/ DetDanskeMilitaereBidrag/Folketingsbeslutninger/>
 - B24. Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.
 - B43: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.
 - B45. Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en international sikkerhedsstyrke i Afghanistan.
 - B57: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.
 - B64: Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.
 - B161. Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke ISAF i Afghanistan.
- Forsvarsudvalget. B64. Svar på spørgsmål 12. URL:
<http://www.ft.dk/samling/20051/beslutningsforslag/b64/spm/12/svar/221441/240044.pdf>
- Forsvarsudvalget. B64. Svar på spørgsmål 34. URL:
<http://www.ft.dk/samling/20051/beslutningsforslag/b64/spm/34/svar/221450/240053.pdf>

Andet:

- B118: Forslag til folketingsbeslutning om dansk deltagelse i en multinational indsats i Irak. URL: URL:
http://webarkiv.ft.dk/Samling/20021/beslutningsforslag_oversigtsformat/B118.htm

Retfærdig krig. Legitimeringen af Danmarks deltagelse i krigen i Afghanistan.
Karl Magnus Bidstrup.

- B165: Forslag til folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Irak. URL:
http://webarkiv.ft.dk/?/Samling/20021/beslutningsforslag_som_fremsat/B165.htm
- Gulbrandsen, Christoffer: *Den hemmelige krig*. Produceret af Cosmos Doc, 2006.